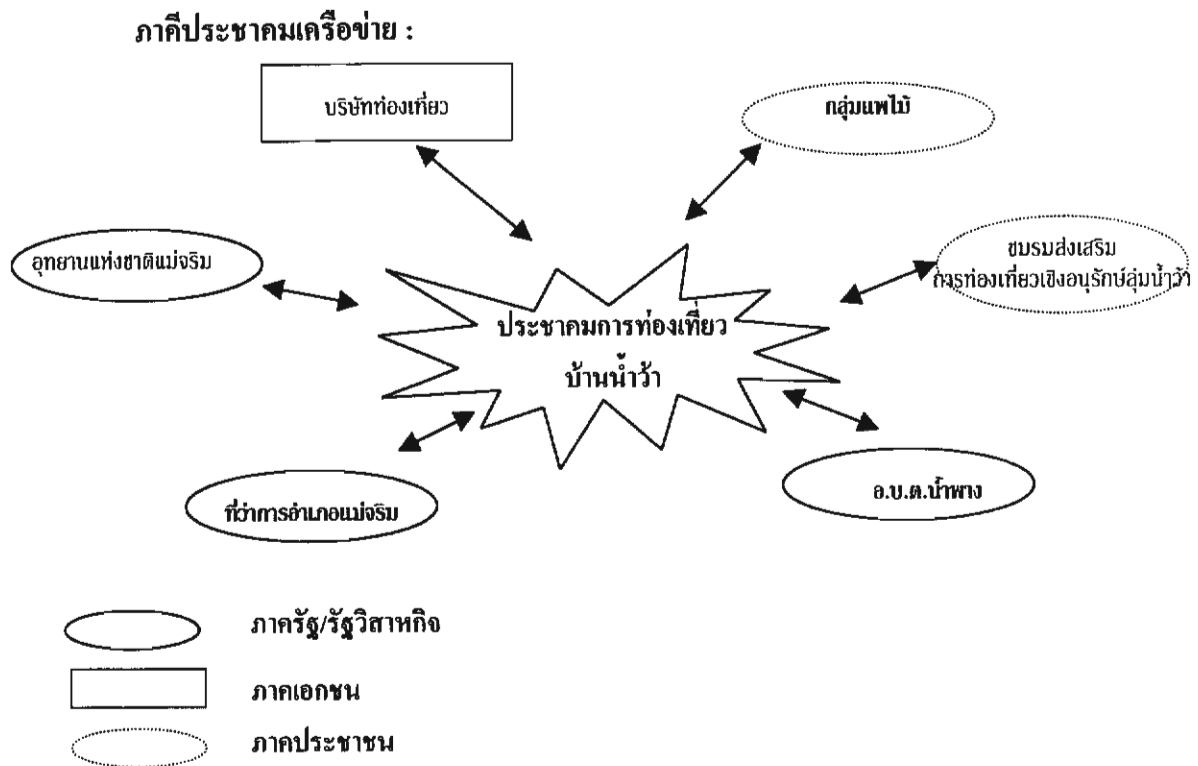

2. บทบาทของกลุ่มองค์กรในเครือข่ายประชาคมท่องเที่ยว

ในปี พ.ศ.2538 ได้มีการเริ่มดำเนินการโครงการท่องเที่ยว ซึ่งก่อนหน้านั้นพื้นที่บุคคลภายนอกไม่กล้าเข้ามา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาด้านความมั่นคงปลอดภัย กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับมากขึ้นในปี พ.ศ.2540 ในปี พ.ศ.2541-2542 ได้มีการรวมกลุ่มแพไม้ มีสมาชิกกลุ่มประมาณ 10 คน ทางฝ่ายราชการคืออำเภอได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวแก่ **ภาคเอกชน** (บริษัทท่องเที่ยวทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่) จะท่องเที่ยวโดยใช้แพยาง (ประมาณ 22 ลำ) **อุทยานแห่งชาติแม่งาม**มีส่วนเป็นวิทยากรในการอบรมคนต่อแพ การพาย การช่วยคนตกน้ำ การปฐมพยาบาล การพูด มารยาทต่างๆ และภายหลังการอบรมได้รับประกาศนียบัตรจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน นอกจากนี้อุทยานแห่งชาติแม่งามมีบ้านพักและสถานที่ตั้งเต็นท์พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยว แต่สถานที่พักแรมไม่เพียงพอกับปริมาณนักท่องเที่ยว มีภาคเอกชน 1 แห่งที่จัดให้บริการที่พักแรม **องค์การบริหารส่วนตำบล**มีนโยบายที่จะสร้างอาคารพักแรมนักท่องเที่ยวขึ้น ในปี พ.ศ.2545 นายอำเภอได้รวมกลุ่มผู้เกี่ยวข้องตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กลุ่มน้ำว้า เพื่อสร้างเครือข่ายการทำงานการท่องเที่ยวโดยมีภาคีต่างๆทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนเป็นสมาชิก ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการพัฒนาความเข้มแข็งและความเสมอภาคระหว่างภาคีต่างๆ

ประชาคมการท่องเที่ยว : บ้านสันเจริญ

ที่ตั้ง : หมู่ที่ 6 ตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

1. บริบทพื้นที่และบริบทการท่องเที่ยวในพื้นที่

บ้านสันเจริญ เป็นชุมชนชาวเขาเผ่ามี่ยน (เข่า) มีจำนวน 74 หลังคาเรือน ประชากร 638 คน ตั้งอยู่บนคอกสูงในเขตอำเภอท่าวังผา เดินทางจากตัวเมืองน่านถึงอำเภอท่าวังผา 42 กิโลเมตร และเดินทางต่อไปถึงบ้านสันเจริญอีก 35 กิโลเมตร การเดินทางจะสะดวกในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนเมษายน การเดินทางในฤดูฝนค่อนข้างจะลำบาก เส้นทางเข้าหมู่บ้านเป็นถนนลูกรังถึง 19 กิโลเมตร และเป็นเขาสูงชัน มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในปี 2536 ซึ่งมีที่ว่าการอำเภอท่าวังผาเป็นผู้ริเริ่ม โดยมีการทำป้ายประชาสัมพันธ์เส้นทางและแหล่งท่องเที่ยว ทำได้ประมาณ 1 ปี ก็เลิกละไป จากนั้นศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดน่าน ได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ต่อจนถึงปัจจุบัน

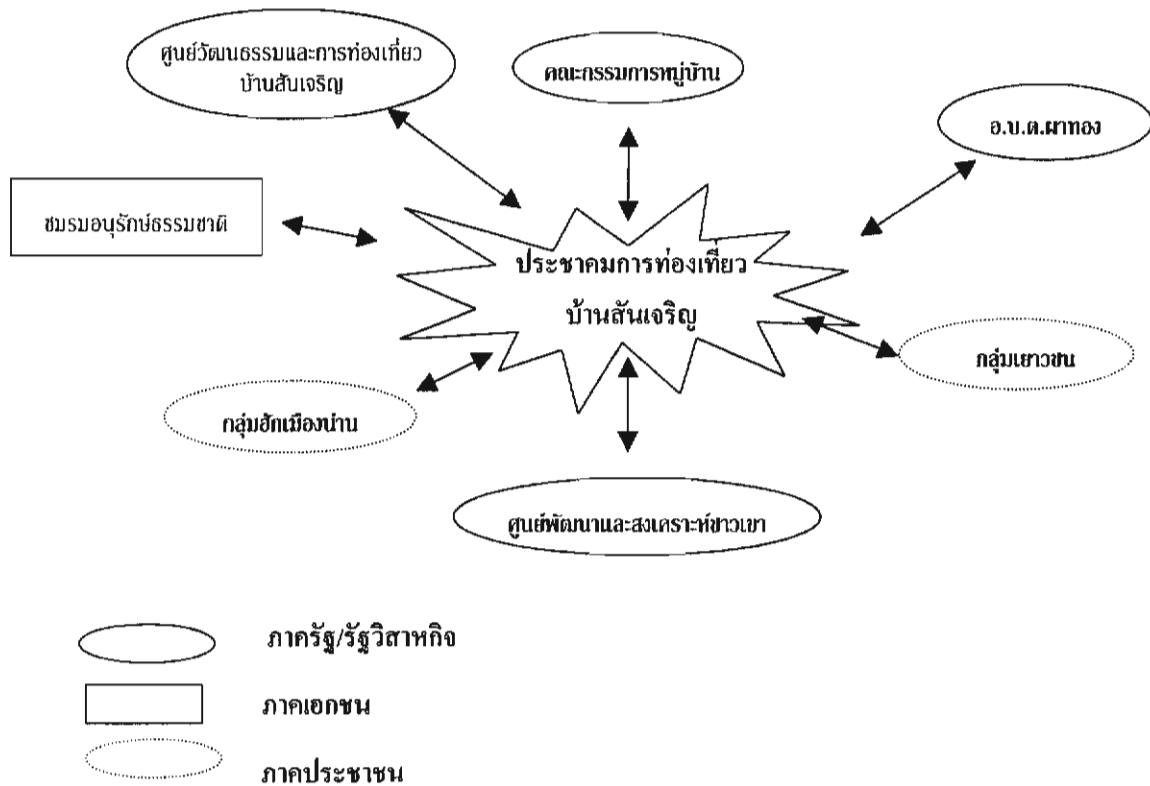
ในปี 2543 มีนักท่องเที่ยวหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มใหญ่จะเป็นหน่วยงาน หรือคณะผู้มาศึกษาดูงาน กลุ่มเล็ก ประมาณ 5-10 คน นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จะเช่ารถมอเตอร์ไซด์ขับมากันเอง แต่มีไม่บ่อยมาก มีนักท่องเที่ยวทั้งหมดประมาณ 120 คน และในปี 2544 (มกราคมถึงกุมภาพันธ์) จำนวน 193 คน ส่วนใหญ่เป็นคนในจังหวัดน่านมากกว่าคนต่างจังหวัด มีนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน 7 คน

การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดน่าน จะเป็นผู้ประสานและสนับสนุน เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านทางวิทยุโดยขอความร่วมมือ การทำแผ่นพับ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ฯ ดำเนินการผลิตเอง ให้การการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พิมพ์แผ่นพับให้ด้วย การติดต่อเพื่อท่องเที่ยวบ้านสันเจริญ สามารถติดต่อได้ที่ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดน่าน โทร. 01-4605551 และบ้านสันเจริญ ผู้ใหญ่เจริญศักดิ์ เลิศวราวุธ โทร. 054-779302 หรือ นายแก้ววัน แซ่พราน มีมัคคุเทศท้องถิ่น เป็นชาวบ้าน 5 คน และเป็นเยาวชน 5 คน นอกจากนี้บ้านสันเจริญ ยังเป็นหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลหมู่บ้านอนุรักษ์ จากกรมป่าไม้

กิจกรรมการท่องเที่ยว บ้านสันเจริญ เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มีโปรแกรมการท่องเที่ยวอยู่ 3 โปรแกรม คือ โปรแกรมที่ 1 (1 วัน ไปเช้าเย็นกลับ) โปรแกรมที่ 2 (เที่ยว 2 วัน พัก 1 คืน) และโปรแกรมที่ 3 (เที่ยว 3 วัน พัก 2 คืน) โดยมีอัตราค่าบริการต่างๆ เช่น ค่าเดินทาง (รถ) ค่าอาหาร ค่าที่พัก (พักบ้านชาวเขา พักศูนย์วัฒนธรรม พักบ้านไร่กาแฟ และกางเต็นท์นอน) และการแสดงวัฒนธรรม ซึ่งมีกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยว ได้เที่ยว ดังนี้

- 1) การเดินป่าชมธรรมชาติ หรือป่าอนุรักษ์ชุมชน
- 2) ชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน
- 3) ชมน้ำออกกู (ต้นกำเนิดของลำธาร หรือตาน้ำ)
- 4) แหล่งอนุรักษ์ปลา ในน้ำลึก มีปลาท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ ปลาบู่ ปลาจืด เป็นต้น
- 5) ชมศูนย์วัฒนธรรมชาวเขา
- 6) ชมผาหลวง
- 7) ชมไร่กาแฟ มีจำนวน 427 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ราปิกา
- 8) ชมวิธีการผลิตมะต้าว (ลูกชิด)
- 9) การชมภูส่น และคอยาว ซึ่งเป็นจุดที่มองเห็นอำเภอปง จังหวัดพะเยา และอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
- 10) การซื้อสินค้า เช่น กาแฟ (ชงขายเป็นถุง) และผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของชาวเขา
- 11) การบริการที่พักแบบ Home stay มีจำนวน 9 หลัง พักได้หลังละ 4-5 คน
- 12) มีบริการที่พัก เช่น บ้านพักไร่กาแฟ จำนวน 10 หลัง พักได้หลังละ 3-5 คน ห้องพักรวมของศูนย์วัฒนธรรม และมีบริการเช่าเต็นนอน
- 13) ชมการแสดงวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าเมี่ยน เช่น วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ งานปีใหม่ เป็นต้น

ภาคีประชาคมเครือข่าย :

2. บทบาทของกลุ่มองค์กรในเครือข่ายประชาคมการท่องเที่ยว

บ้านสันเจริญเป็นหมู่บ้านที่ได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนที่สูงของศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขาจังหวัดน่าน คณะกรรมการหมู่บ้านโดยผู้ใหญ่บ้านสันเจริญเป็นแกนนำในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมชาวเขา ได้มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวบ้านสันเจริญ คณะกรรมการหมู่บ้านจะรับผิดชอบการแสดงพิธีกรรมประเพณีชาวเขา ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติทำหน้าที่ไกด์ท้องถิ่น รับผิดชอบในการนำเที่ยวป่า น้ำตก ถ้ำ แหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา โดยมีกลุ่มอีกเมืองน่านสนับสนุนกิจกรรมในด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชน

ผลการวิเคราะห์บริบทพื้นที่ บริบทการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคประชาคมเครือข่ายและบทบาทของกลุ่มองค์กร ใน 5 ประชาคมที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาจะเห็นว่า แต่ละพื้นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของการท่องเที่ยว พระธาตุแช่แห้งมีลักษณะของการท่องเที่ยวแบบมวลชน โดยมีศรัทธาความเชื่อทางศาสนาเป็นทุน ในขณะที่บ้านน้ำว้ามีจุดขายเรื่องความตื่นเต้น การผจญภัย และการชื่นชมธรรมชาติของการล่องแก่ง ในขณะที่ประชาคมการท่องเที่ยวบ้านบ่อสวก บ้านหาดผาชน และบ้านสันเจริญ มีลักษณะการท่องเที่ยวแบบกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ บ้านบ่อสวกมีจุดขายที่เตาเผาโบราณ บ้านหาดผาชนมีจุดขายด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในแม่น้ำน่านและป่าชุมชน) และบ้านสันเจริญมีลักษณะของการท่องเที่ยวในที่ราบสูง (ชาวเขา)

ลักษณะความเป็นภาคีเครือข่ายประชาคมการท่องเที่ยว แม้จะประกอบด้วยภาคีหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แต่ลักษณะของการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายอยู่ในระดับของการก่อตัวและจำเป็นต้องมีการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายและวิธีการทำงานในเชิงประสานความร่วมมือและเรียนรู้ร่วมกันเพิ่มขึ้น ภาครัฐซึ่งเป็นภาคีที่มีทรัพยากรทั้งเงินทุนและทรัพยากรบุคคล จำเป็นที่จะต้องเป็นแกนนำในการปรับบทบาทท่าทีในการทำงานจากบทบาทของผู้นำ เป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้มากขึ้น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นมีบทบาทสนับสนุนอย่างสำคัญในการนำองค์ความรู้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของชุมชน การทำงานร่วมกันในเชิงของการมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันจะช่วยพัฒนาศักยภาพในการทำงานของทุกภาคี

มูลเหตุของความเป็ประชาคมการท่องเที่ยวในชุมชน อยู่ในระยะเริ่มต้นเป็นส่วนใหญ่ สืบเนื่องมาจากบริบทการท่องเที่ยวโดยรวมของจังหวัดน่านเริ่มมีแนวโน้มการเติบโตในช่วง 4 – 5 ปีที่ผ่านมา ในอดีตจังหวัดน่านมีนักท่องเที่ยวน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดเชียงใหม่ เชียงรายที่มีการเติบโตของการท่องเที่ยวมานานหลายปี

บทที่ 5

ทักษะการทำงานของแรงงาน ภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวท้องถิ่นและปัจจัยเงื่อนไข

- ทักษะการทำงานขององค์กรประชาคมการท่องเที่ยวและปัจจัยเงื่อนไข
- ทักษะการทำงานของปัจเจกบุคคลของแรงงานภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและปัจจัยเงื่อนไข
- ทักษะที่เป็นจุดแข็งและทักษะที่ควรพัฒนา
- ข้อคิดจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากลักษณะประชาคมการท่องเที่ยวทั้ง 5 ประชาคมที่ศึกษา มีบริบทของพื้นที่ กิจกรรมการท่องเที่ยว โครงสร้างภาคประชาคมการท่องเที่ยวและพัฒนาการที่แตกต่างกัน กรอบการวิเคราะห์ทักษะองค์กรและปัจเจกในประชาคมการท่องเที่ยวที่นำเสนอในบทที่ 3 จึงเป็นเพียงกรอบนำทางกว้างๆ ในการพิจารณาแต่ละองค์กรประชาคมการท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างหลากหลาย ผลการวิเคราะห์ 5 ประชาคมได้ข้อสรุปดังนี้

1. ทักษะการทำงานขององค์กรประชาคมการท่องเที่ยวและปัจจัยเงื่อนไข

ทักษะการทำงานขององค์กรประชาคมประกอบด้วย ทักษะองค์กรระดับกลยุทธ์ ทักษะการบริหารจัดการองค์กร และทักษะองค์กรประชาคมการท่องเที่ยวระดับปฏิบัติการ

1.1 ทักษะองค์กรระดับกลยุทธ์

ทักษะองค์กรระดับกลยุทธ์ในด้านการวางแผนท่องเที่ยวขององค์กรประชาคมในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย 2 ด้านคือ คุณภาพแผน และการปฏิบัติตามแผน

ประชาคมการท่องเที่ยวพระธาตุแช่แห้ง

จะมีแผนการพัฒนาท่องเที่ยวอยู่ในส่วนของแผนการพัฒนาของวัดพระธาตุแช่แห้ง แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้วและม่วงตึ๊ด และแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด แต่ละองค์กรต่างวางแผนงานตามบทบาทหน้าที่ขององค์กรตน ยังขาดการบูรณาการแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ที่ดี

ประชาคมการท่องเที่ยวบ้านบ่อสวก

องค์กรที่มีบทบาทหลักในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อสวก โดยการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศูนย์ประสานงานประชามานัน ปัจจุบันอยู่ระหว่างกระบวนการเริ่มต้นของการจัดทำแผนการท่องเที่ยวในเชิงบูรณาการ โดยการจัดเวทีประชาคมเมื่อวันที่ 4 กันยายน 2544

ประชาคมการท่องเที่ยวบ้านหาดผาขน

ประชาคมการท่องเที่ยวบ้านหาดผาขนเติบโตจากกลุ่มการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ แผนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจึงเป็นประเด็นหลักของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของแผน มีการกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวเส้นทางท่องเที่ยว

บ้านหาดผาชนเป็นตัวอย่างที่ดีตัวอย่างหนึ่งของการจัดทำแผนของชุมชนที่วางแผนภายใต้ความต้องการและศักยภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาชุมชนมีวิธีคิดแบบองค์รวมโดยมีวัฒนธรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นตัวตั้งในการพัฒนาแต่เชื่อมโยงไปยังเศรษฐกิจของชุมชน ในด้านการประกอบอาชีพและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งได้คำนึงถึงแผนการพัฒนาบุคลากรด้วย จุดได้เปรียบของบ้านหาดผาชน คือ ฐานความเข้มแข็งขององค์กรก่อนดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และการมีทุนมนุษย์คือ บุคลากรในชุมชนที่เคยมีประสบการณ์ในการวางแผนมาก่อน ในอนาคตจะมีการประสานแผนการท่องเที่ยวของชุมชนเข้ากับแผนพัฒนาตำบล

ประชาคมการท่องเที่ยวบ้านน้ำว้า

เนื่องจากเส้นทางล่องแก่งน้ำว้ามีระยะทางยาว มีพื้นที่อยู่ในความปกครองของอำเภอแม่จริม โดยมีผู้ดูแลพื้นที่หลักคืออุทยานแห่งชาติแม่จริม และองค์การบริหารส่วนตำบล แม้ว่ามีความพยายามก่อตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวแม่จริม ซึ่งประกอบด้วยคนในพื้นที่ หัวหน้าส่วนราชการ และภาคเอกชน โดยมีนายอำเภอแม่จริมเป็นประธาน และปลัดอาวุโสเป็นเลขานุการชมรม แต่บทบาทหลักของการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวล่องแก่งน้ำว้า ยังมีลักษณะของการวางแผนภายในองค์กร เช่น แผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาอุทยานแห่งชาติ ในส่วนของ อบต.น้ำพางยังไม่มีแผนการท่องเที่ยวชัดเจน โดยแผนงานการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในแผนขององค์กร มีลักษณะของการพัฒนาโครงข่ายคมนาคม สถานที่ท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว มากกว่าการเตรียมบุคลากรรองรับการท่องเที่ยว ยังขาดการเชื่อมโยงประสานแผนเป็นแผนการท่องเที่ยวแก่งน้ำว้าในภาพรวม

ประชาคมการท่องเที่ยวบ้านสันเจริญ

ประชาคมการท่องเที่ยวบ้านสันเจริญ อยู่ที่หมู่บ้านสันเจริญ ตำบลผาทอง ดังนั้นแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาคมการท่องเที่ยวสันเจริญส่วนหนึ่งอยู่ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลผาทอง โดยเฉพาะเรื่องเส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แต่ในบริเวณพื้นที่ท่องเที่ยวในหมู่บ้านเป็นการวางแผนของคณะกรรมการหมู่บ้าน 13 คน ซึ่งในจำนวนนั้น 5 คน เป็นคณะกรรมการศูนย์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวบ้านสันเจริญ ที่เกิดขึ้นภายใต้การสนับสนุนของศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขาจังหวัดน่าน ที่มอบหมายให้การท่องเที่ยวเป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเขา อนึ่ง พื้นที่ของหมู่บ้านสันเจริญเป็นพื้นที่ในเขตอนุรักษ์ของกรมป่าไม้ จึงมีแผนการพัฒนาพื้นที่ของกรมป่าไม้เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

ใน 5 ประชาคมการท่องเที่ยวที่ศึกษา ไม่พบลักษณะของการวางแผนกลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ ลักษณะของแผนที่มีอยู่อย่างเป็นทางการจะแทรกเป็นกิจกรรมหนึ่งที่อยู่ในแผนปฏิบัติงานของพื้นที่ แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด ภาควิชาต่างๆ ในประชาคมมีส่วนร่วมในการวางแผนไม่มากนัก เป็นแผนที่ต่างฝ่ายต่างทำและในบางครั้งอาจมีการซ้ำซ้อนและไม่สอดคล้องกัน

การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนในบางพื้นที่มีแผนการดำเนินงานอย่างไม่เป็นทางการ มีการประชุมตกลงกันในการดำเนินกิจกรรม และมีการปรับแผนการดำเนินงานหากมีปัญหาเกิดขึ้น มิใช่การวางแผนล่วงหน้าในการดำเนินงานหรือการติดตามอย่างเป็นระบบ ลักษณะแผนงานยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมไม่ตายตัว

1.2 ทักษะการบริหารจัดการองค์กร

องค์กรที่มีการรวมตัวกันในประชาคมการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นองค์กรที่มีอยู่เดิม เช่น คณะกรรมการประจำหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สถาบันศาสนา เพียงแต่ปรับเปลี่ยนบทบาทมาทำหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การวางระบบงาน การบริหารบุคคล จึงใช้วิธีการแบบดั้งเดิม กล่าวคือ อาจมีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการองค์กรเป็นฝ่ายต่างๆ เช่น บ้านหาดผาชน กำหนดให้มีคณะกรรมการ 12 คน 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายแผน การเงิน ธุรกิจ พัฒนา และประชาสัมพันธ์ บ้านสันเจริญ กำหนดให้มีคณะกรรมการ 13 คน 8 ฝ่าย โดยยึดแนวทางของ 8 กระทรวงหลัก เป็นต้น จำนวนของคณะกรรมการเพิ่มลดได้ตามความจำเป็น เช่น หากมีงานมาก หรืองานที่ต้องการทักษะบางอย่างที่แตกต่างจากที่มีอยู่เดิม ก็เลือกกรรมการเพิ่มขึ้น แม้มีการกำหนดหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ แต่ในทางปฏิบัติงานก็ “ช่วยๆ กัน”

การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในองค์กร จะพิจารณาว่าหน้าที่นั้นต้องการทักษะอะไร แล้วจึงกำหนดให้คณะกรรมการที่มีความรู้ความสามารถในด้านนั้นเป็นผู้รับผิดชอบ ทักษะที่เกิดขึ้นจึงเป็นทักษะที่มีอยู่ดั้งเดิม เช่น กรณีบ้านหาดผาชน เป็นข้าราชการบำนาญที่เคยมีประสบการณ์ในการจัดทำแผนงาน โครงการระหว่างที่รับราชการ

นอกจากความรู้ความสามารถแล้วการเลือกกรรมการ จะพิจารณาความสมัครใจ เป็นคนดี และมีใจเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยสรุปคือ เลือก “คนที่เหมาะสม”

ในด้านทักษะการบริหารข้อมูลและทักษะการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ องค์กรทุกองค์กรยังขาดทักษะด้านนี้

ทักษะการประสานงานภายในองค์กรค่อนข้างดี ส่วนหนึ่งเนื่องจากภายในชุมชนมีลักษณะของความเป็นเครือญาติกันอยู่ สำหรับความสัมพันธ์ภายนอกชุมชนทั้งในส่วนของภาครัฐและสถาบันวิชาการยังมีไม่มากนัก และการประสานงานยังมีลักษณะของแนวดิ่งมากกว่าแนวระนาบ ยังไม่เกิดลักษณะการประสานงานเพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ทักษะการเจรจาต่อรอง ในบางครั้งใช้ “ทุนทางศาสนาและวัฒนธรรม” สนับสนุนหรือ ในกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น ทักษะการจัดการความขัดแย้งโดยผู้นำองค์กร/ผู้ใหญ่ในองค์กร จะใช้วิธีการเจรจา ใกล้เคียง และวัฒนธรรมของการเคารพและเชื่อฟังผู้อาวุโส โดยเฉพาะชุมชนเผ่า (ชาวเขา) จะเชื่อฟังผู้อาวุโสในชุมชนค่อนข้างสูง มีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้

1.3 ทักษะองค์กรระดับปฏิบัติงาน

ทักษะในการทำงานองค์กรประชาคมการท่องเที่ยวระดับปฏิบัติงาน ประกอบด้วย **ทักษะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว** องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีระดับทักษะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกันบางประชาคมการท่องเที่ยวมีภาคี องค์กรที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ แต่ในบางองค์กรในท้องถิ่นยังขาดทักษะในด้านนี้ เช่น อุทยานแห่งชาติแม่จริม จะมีทักษะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หรือในบางครั้งภาคีภายนอกมีส่วนช่วยสนับสนุนพัฒนา เช่น กรณีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้การสนับสนุนการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณพระธาตุแช่แห้ง ในด้านทักษะ **ในด้านการเงินการบัญชี และการตลาด** ส่วนใหญ่ยังขาดทักษะเช่นกัน ประชาคมการท่องเที่ยวได้ผลประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์มาจากการทำข่าว หรือสารคดีจากรายการโทรทัศน์ เช่น รายการมหัศจรรย์ไทยแลนด์ ทางช่อง 9 ทำให้คนภายนอกสนใจเข้ามาศึกษาดูงาน องค์กรภาคีภาครัฐมีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์ เช่น ที่ว่าการอำเภอแม่จริม ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวว่า องค์กร NGO ประชาสัมพันธ์บ้านหาดผาชน หรือศูนย์ส่งเสริมหัตถกรรมชาวเขา ประชาสัมพันธ์หมู่บ้านสันเจริญ เป็นต้น สถาบันการศึกษาและนักวิชาการที่การศึกษาวิจัยในพื้นที่ประชาคมการท่องเที่ยวมีส่วนช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้วยเช่นเดียวกัน

ทักษะด้านการสื่อสาร

เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายการตลาดส่วนใหญ่ที่มาท่องเที่ยวในประชาคมตัวอย่าง เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยประมาณร้อยละ 80-90 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติน้อย ทักษะการสื่อสารกับชาวต่างชาติยังเป็นปัญหาอยู่

ทักษะการให้บริการ ที่พัก อาหาร คมนาคม ของที่ระลึก องค์การในประชาคมการท่องเที่ยวมีทักษะระดับหนึ่ง การให้บริการโดยคำนึงถึง 3S; ① ความปลอดภัย (Security) ② สุขอนามัย (Sanitary) และ ③ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Satisfaction) แต่การรับรู้ความหมายของ 3S อาจแตกต่างกันระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ มาตรฐานอาจแตกต่างกัน กรณีตัวอย่างเช่น ผู้ให้บริการในชุมชนรับรู้ความปลอดภัยในด้านการไม่มีการจี้ปล้น ลักทรัพย์ หรือถูกทำร้ายร่างกาย แต่นักท่องเที่ยวคำนึงถึงความปลอดภัยในด้านไม่ถูกขู่ข่มขืน เป็นต้น หรือกรณีบ้านสันเจริญ ชุมชนระบุว่า “เราทางเดินที่ให้นักท่องเที่ยวนอนที่สนาม เราคิดว่า...ปลอดภัย แต่นักท่องเที่ยวไม่กล้านอน”

ทักษะการจัดระเบียบชุมชน

องค์การประชาคมการท่องเที่ยวได้มีการกำหนดกฎข้อบังคับแก่ประชาคมและนักท่องเที่ยว ในบางประชาคมมีคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยวให้ทราบถึงข้อควรปฏิบัติและ ไม่ควรปฏิบัติเมื่ออยู่ในชุมชน (ดังตัวอย่างประชาคมบ้านหาดผาขนในภาคผนวก)

ปัจจัยเงื่อนไขของการเกิดทักษะองค์กร

- ➡ ทักษะขององค์กรเป็นทักษะที่เกิดจากการสั่งสมของการดำเนินงานขององค์กร ตั้งแต่ก่อนการเกิดองค์การประชาคมการท่องเที่ยว
- ➡ ผู้นำองค์กรเป็นผู้นำตามธรรมชาติที่มีพัฒนาการของการยอมรับและศรัทธาในด้านความรู้ความสามารถ การมีใจเสียสละ ถือเป็นทั้ง “คนเก่ง” และ “คนดี”
- ➡ การทำงานในลักษณะภาคีเครือข่ายเปิดโอกาสให้มีองค์กรที่หลากหลายร่วมมือการทำงาน ทำให้มีโอกาขององค์กรมีทักษะที่หลากหลายมากขึ้น
- ➡ การจัดการประชาคมการท่องเที่ยวในหลายพื้นที่มีองค์กรภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสถาบันการศึกษามีส่วนช่วยเกื้อกูลการดำเนินงาน ให้คำแนะนำ พา คณะกรรมการไปศึกษาดูงาน
- ➡ ทักษะการทำงานของบุคลากรในองค์กรเป็นทักษะที่ติดตัวมาจากประสบการณ์ในการทำงานในอดีต
- ➡ การเกิดของทักษะเป็นสิ่งที่เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในการทำงาน การได้ศึกษาเรียนรู้โดยตรงมีจำนวนน้อย
- ➡ การมีโอกาได้ศึกษาดูงานเป็นการเพิ่มทักษะการทำงานได้เป็นอย่างดี

2. ทักษะการทำงานของปัจเจกบุคคลของแรงงานภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในท้องถิ่นและปัจจัยเงื่อนไข

ทักษะการทำงานของปัจเจกบุคคล ประกอบด้วยทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้าน
มนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิด

ทักษะด้านเทคนิค ที่สำคัญคือทักษะการบริการการท่องเที่ยวใน 5 ประชาคมท่องเที่ยวที่
ศึกษา มีลักษณะของการบริการที่แตกต่างกัน บางประชาคมการท่องเที่ยว เป็นสถานที่ที่อยู่ในเมือง
จะไม่มีควมจำเป็นด้านบริการที่พัก และปัจเจกบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
เที่ยวในด้านใดนั้นขึ้นอยู่กับทักษะที่มีอยู่ก่อน และเรียนรู้พัฒนาทักษะจากประสบการณ์การทำงาน
จริง ทักษะที่พบมีดังนี้

ทักษะ	ปัจจัยเงื่อนไขของการเกิดทักษะ	แหล่งข้อมูลประชาชน
1. ทักษะการบริการด้านการขายของที่ระลึก	● การจัดหาสินค้าที่หลากหลาย ● การส่งเสริมสินค้าพื้นเมือง ● การได้เห็นตัวอย่างสินค้าจากที่อื่น ● นักท่องเที่ยวถามหาและผู้ขายที่ดีต้อง “รู้จัก” สินค้าที่ขาย	พระธาตุแช่แห้ง
2. ทักษะการเป็นผู้นำกลุ่ม	● “ทักษะการจูงใจกลุ่มแสดงผลงาน” เช่น กลุ่มเราต้องแสดงผลงานให้เห็น ● กลุ่มเยาวชนได้จากการเรียนรู้จากโรงเรียนและจากการบวชเป็นเณร ● เป็นผู้นำชุมชนที่ได้รับการยอมรับในความรู้และการเสียสละเพื่อส่วนรวม	พระธาตุแช่แห้ง บ้านสันเจริญ
3. ทักษะมัคคุเทศก์	● มีความรู้ของสถานที่ท่องเที่ยว ● การพูดเก่ง รู้จริง กล้าแสดงออก ● ทักษะการนำทาง (เส้นทาง, ความปลอดภัย, ความรู้ตามเส้นทาง) ● ศึกษาจากหนังสือประวัติ พระอาจารย์ผู้เฒ่าผู้แก่ ● พระอาจารย์ ● ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ● นิสัยส่วนตัวชอบเที่ยวเมื่อมีเวลาว่างอาสาเที่ยวอย่างไม่เป็นทางการ ภายหลังได้รับการอบรมมัคคุเทศก์จากโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนที่สูง	พระธาตุแช่แห้ง บ้านหาดผาชน บ้านบ่อสวก บ้านสันเจริญ บ้านหาดผาชน

ทักษะ	ปัจจัยเงื่อนไขของการเกิดทักษะ	แหล่งข้อมูลประชาคม
4. ทักษะการต่อรองแก่ง	● ได้รับการอบรมจากอุทยานแห่งชาติแม่จริม ● ประสบการณ์ตรง	บ้านน้ำว้า
5. ทักษะการขายอาหาร	● หากเป็นการทำอาหารพื้นบ้านเป็นสิ่งที่ทำอยู่ในชีวิตประจำวัน ● ทดลองทำให้เพื่อนชิม, นักท่องเที่ยวชิม ● สังเกตดูจากนักท่องเที่ยว เวลารับประทานมื้อแรก (กรณีพักค้างคืน)	บ้านสันเจริญ พระธาตุแช่แห้ง บ้านหาดผาชน
6. ทักษะการบริหารจัดการสินค้าหรือบริการ	● ประสบการณ์ตรงในการขายในแหล่งท่องเที่ยว ● การประชาสัมพันธ์โดยการแจกนามบัตร	พระธาตุแช่แห้ง
7. ทักษะของผู้ประกอบการด้านการจัดการด้านการเงิน	● เรียนจบชั้น ปวช.	พระธาตุแช่แห้ง (ประชาชนอื่นๆ ไม่ค่อยมีทักษะด้านนี้)
8. ทักษะการบริหารจัดการที่พัก	● บ้านพักนักท่องเที่ยว ● การดูแลความปลอดภัย ● กฎกติกาของหมู่บ้าน	● กรมประชาสัมพันธ์แนะนำ จึงสนใจ เพราะคิดว่าอาชีพปลูกกาแฟ อาจไม่ยั่งยืนควรมีอาชีพเสริม ● เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา ● คู่มือจาก NGO สนับสนุน บ้านสันเจริญ บ้านสันเจริญ บ้านหาดผาชน
9. ทักษะการตลาด/การประชาสัมพันธ์	● ประสบการณ์การทำงานบริษัทท่องเที่ยว	บ้านน้ำว้า
10. ทักษะการทำอาหารบริการนักท่องเที่ยว	● อดีตเคยเป็นก๊วกโรงแรมที่พักขา	บ้านสันเจริญ
11. ทักษะการวิเคราะห์นักท่องเที่ยว	● ประสบการณ์ที่ให้บริการนักท่องเที่ยวมานานกว่า 10 ปี	บ้านน้ำว้า (อุทยานแห่งชาติแม่จริม)

ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

ทักษะมนุษยสัมพันธ์ อธิบายความเป็นมิตร การยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว (Hospitality) เป็นทักษะพื้นฐานที่พบในทุกประชาคม ทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ทักษะที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ทักษะการสื่อสาร (Communication skill) ทักษะที่พบส่วนใหญ่คือ ทักษะการใช้ภาษาไทยกลาง จะมีปัญหาเฉพาะในพื้นที่ประชาคมที่เป็นชาวเขา ซึ่งก็สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่คือนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มาของทักษะการสื่อสารคือการได้เรียนในโรงเรียน

ทักษะด้านความคิด

เป็นทักษะที่ปรากฏในประชาคมการท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะระดับผู้ปฏิบัติการ (ทักษะด้านความคิดจะมีน้ำหนักความสำคัญมากในกลุ่มผู้บริหารระดับสูง) ทักษะด้านความคิดปรากฏบ้างในบางคน เช่น ประชาคมพระธาตุแช่แห้ง พระปลัดศิริระ จรณธมโมเป็นผู้นำชุมชนที่รักถิ่นฐาน มีจิตสำนึกสูง จบการศึกษาระดับปริญญาโท สนใจศึกษาประวัติแหล่งท่องเที่ยว และมีความคิดในการจัดการและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยเกิดได้จากการเรียนรู้โดยตรงจากประสบการณ์ในการทำงานและการท่องเที่ยว และจากการสั่งสอนจากผู้รู้ ผู้อาวุโส

3. ทักษะที่เป็นจุดแข็งและทักษะที่ควรพัฒนา

ทักษะที่เป็นจุดแข็ง

โดยสรุปจะเห็นว่าแต่ละประชาคม จะมีทักษะที่เป็นจุดแข็งเอกลักษณ์เฉพาะตน ตามบริบทเงื่อนไขของพื้นที่ เช่น ประชาคมการท่องเที่ยวบ้านน้ำว้า จะมีทักษะที่เป็นจุดแข็งคือการล่องแก่ง ประชาคมบ้านหาดผาขน มีทักษะด้านการจัดระเบียบชุมชน ได้แก่ กฎข้อบังคับของประชาคมที่ใช้บังคับในชุมชนและนักท่องเที่ยว และมีทักษะในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว แต่จะมีจุดแข็งร่วมคือ ความมีมนุษยสัมพันธ์ และการเต็มใจให้บริการ การต้อนรับ

ทักษะที่ควรพัฒนา

ประเภทของการบริการต้องการการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนี้

ประเภท	ทักษะที่ต้องการเรียนรู้
ผู้ขายของที่ระลึก	การตลาด
ไกด์	- ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น จีน (ตามกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวสถานที่นั้น) - องค์ความรู้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น - การจัดรายการท่องเที่ยว
ผู้ขายอาหาร	- อาหารประเภทอื่นๆ (ได้ขอสูตรคนอื่น แต่ยังไม่ได้ทำขาย เพราะยังไม่ชำนาญ) - อาหารที่หลากหลายตามกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยว
ที่พักนักท่องเที่ยว	การตกแต่งสถานที่/การบริหารจัดการ
ชาวเขาในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว	การเรียนรู้ภาษาไทย

ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน มีความต้องการพัฒนาตนเอง และได้มีความพยายามในการพึ่งตนเอง จากการสังเกต ขวนขวายหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะโดยพื้นฐานการทำงานที่ตนเองชอบสนใจและมีความถนัด เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ทำให้ปัจเจกบุคคล อยากเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้และพัฒนาทักษะน่าจะเกิดได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น หากองค์กรภาครัฐ สถาบันการศึกษาที่มีความรู้ และทักษะในเรื่องที่ผู้ให้บริการการท่องเที่ยว ต้องการพัฒนา จะเข้ามาเป็นภาคีร่วม เกื้อกูลอย่างจริงจังมากขึ้น

4. ข้อคิดจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

ข้อคิดจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

- ทักษะที่ต้องการ “Hospitality” & “Open mind” ซึ่งเป็นทักษะที่มีอยู่แล้ว
“Do it in future as they do it now”
- การส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ควรเป็นช่วงเดือนที่ชุมชนมีกิจกรรมสำคัญที่เป็น
จุดขาย
- ทักษะภาษาอังกฤษจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้

ข้อคิดจากนักท่องเที่ยวชาวไทย

- การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในชุมชนต้องพัฒนาให้มากขึ้นกว่านี้
- เส้นทางคมนาคมยังไม่ค่อยสะดวก
- ทักษะที่ควรมีสำหรับประชาคมการท่องเที่ยวคือ “ทักษะการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ
และความสะอาดไว้ให้ได้”
- ภาพรวมนักท่องเที่ยวพอใจในบริการที่ได้รับจากแหล่งท่องเที่ยว

ข้อคิดจากรัฐ

- บางพื้นที่การท่องเที่ยวมีข้อควรระวังเรื่องความมั่นคง
- การทำงานในเชิงพหุภาคี แต่ละฝ่ายมีวิธีคิดที่แตกต่างกัน ต้องมีการบริหารจัดการที่ดีจึง
จะไม่เกิดปัญหา

ข้อคิดจากธุรกิจเอกชน

- ทักษะทางภาษาสำคัญน้อยกว่าทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์
- การประเมินการทำงานของตนเองอย่างต่อเนื่องจะเป็นการพัฒนาทักษะการทำงาน
- ต้องเตรียมคนให้พร้อมและมองในระยะยาวก่อนเปิดตลาดการท่องเที่ยว
- ภาคเอกชนควรเป็นผู้มีบทบาทหลักในฝ่ายการตลาด เพราะมีทักษะและความพร้อม
- การวางแผนการท่องเที่ยวของจังหวัดหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องคำนึงถึงการ
วางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มากขึ้น นอกเหนือจากการเตรียมสถานที่และ
สาธารณูปโภค
- ประชาชนในจังหวัดน่านทั้งหมดต้องเข้าใจในภาพรวมและทิศทางการท่องเที่ยวของ
จังหวัด

ข้อคิดจากผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน

- คณะกรรมการต้องมีความรู้ความสามารถในการจัดการ
- มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม
- ผู้นำในชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว

ข้อคิดจากคณะผู้วิจัย

- การท่องเที่ยวชุมชนในเชิงประชาคม มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม ดังนี้
จุดแข็ง
 - ➡ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีคุณภาพและหลากหลาย
 - ➡ ประเพณีวัฒนธรรมไทย “ใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ” อยู่ในสายเลือดของคนไทย
 - ➡ ความสัมพันธ์ภายในองค์กรดี รูปแบบความสัมพันธ์เป็นแบบญาติมิตร
 - ➡ ปัจจุบันชุมชนยังคิดว่าการท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้เสริม มิใช่รายได้หลัก
 - ➡ การบริหารจัดการองค์กรแบบยืดหยุ่น ไม่มีกฎตายตัว ทำให้ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ได้ง่าย**จุดอ่อน**
 - ➡ การร่วมมือของภาคีเครือข่าย
 - ➡ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรค่อนข้างน้อยและยังคงความสัมพันธ์ในแนวตั้งมากกว่าแนวราบ ภาครัฐต้องทำงานในแนวราบให้มากขึ้น
 - ➡ ยังขาดการมองอนาคตร่วมกันของชุมชนและจังหวัดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงองค์กรร่วม
 - ➡ ความรู้ความเข้าใจ การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนยังมีขอบเขตจำกัด และอยู่ในวงแคบ
 - ➡ ความเป็นอาชีพเสริมของการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน จึงมีขอบเขตจำกัด

โอกาส

- ➡ กระแสการท่องเที่ยวที่ไม่ใช่การท่องเที่ยวแบบมวลชน
- ➡ ความไม่มั่นคงปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวประเทศอื่น
- ➡ การมีทุนทางประชาคม เป็นโอกาสในการขับเคลื่อนประชาคมการท่องเที่ยว
- ➡ น่านยังถูกรุกรานจากความเจริญน้อย เส้นทางคมนาคมไม่พร้อม จึงทำให้ชุมชนมีโอกาสดำรงชีพพัฒนา
- ➡ การกระจายอำนาจการจัดการสู่ท้องถิ่น

ภัยคุกคาม

- ➡ กระบวนทัศน์ของการพัฒนาการท่องเที่ยว 2 กระแส ที่มุ่งการสร้างรายได้มากกว่าจะคำนึงถึงการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในชุมชน
 - ➡ หากชุมชนมุ่งเศรษฐกิจ ผลประโยชน์ ทุกคนมุ่งสร้างรายได้ของตน การเสียสละเวลาเพื่อส่วนรวมจะน้อย และจะก่อให้เกิดความขัดแย้ง
- วงจรการท่องเที่ยวในชุมชน มี 4 ระยะ ดังนี้
- ระยะที่ 1 นักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาในชุมชน ประชาชนยินดีต้อนรับ แบ่งปันสิ่งที่มีอยู่ให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น แบ่งบ้านให้พัก
 - ระยะที่ 2 นักท่องเที่ยวเริ่มมามากขึ้น ชุมชนเริ่มใช้ทรัพยากรของชุมชน เพื่อบริการนักท่องเที่ยว แต่ชุมชนยังไม่เดือดร้อน
 - ระยะที่ 3 นักท่องเที่ยวเข้ามามาก เริ่มเบียดบังทรัพยากรของชุมชน กระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ชุมชนวุ่นวาย
 - ระยะที่ 4 ชุมชนแออัดไม่น่าเที่ยว นักท่องเที่ยวลดลง และไม่มาเที่ยว

ประชาคมการท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน 5 ประชาคม อยู่ในระยะที่ 1 ต่อระยะที่ 2 จึงควรพิจารณาว่าหากไม่ให้เคลื่อนไปสู่ระยะที่ 3 และ 4 จะต้องมีการดำเนินการอย่างไร วางแผนร่วมกันอย่างไร

บทที่ 6

แนวทางในการพัฒนา

ทักษะแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

- ข้อเสนอแนะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีท้องถิ่นจังหวัดน่าน
- ทางเลือกในการพัฒนาทักษะแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน
- บทเรียน

1. ข้อสรุปการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีท้องถิ่นจังหวัดน่าน

ในการจัดเวทีท้องถิ่นจังหวัดน่าน ในวันที่ 10 มีนาคม 2545 ณ โรงแรมเทวราช จังหวัดน่าน การนำเสนอข้อค้นพบเบื้องต้นของการวิจัยจากคณะผู้วิจัย เป็นการเปิดเวทีให้มีการระดมสมองแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับจังหวัดและระดับชุมชน ได้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนจัดการท่องเที่ยวในอนาคต ดังนี้

1.1 ภาพลักษณ์ (Brand Image) และจุดขาย (Theme) ของการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยกลุ่มประชาคม

- ด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา
- ด้านธรรมชาติ
- ด้านชนเผ่าต่างๆ
- ด้านเมืองชายแดน
- ความเรียบง่าย ความสงบ
- ความบริสุทธิ์ของแหล่งท่องเที่ยว

1.2 ดัชนีวัดความสำเร็จของกลุ่มประชาคม

- มีองค์กรท่องเที่ยวในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ
- มีกลุ่มอาชีพ ธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- มีแผนงานโครงการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดย อบต., อบจ.
- มีสถานศึกษาที่จัดหลักสูตรเพิ่มพูนทักษะการท่องเที่ยว
- ชุมชนมีสิทธิในการกำหนดการท่องเที่ยวในชุมชนของตน
- มีจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง
- การเกิดรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว
- การกลับมาเยี่ยมซ้ำของนักท่องเที่ยว
- การเป็นที่รู้จักของคนในจังหวัดหรือนักท่องเที่ยว
- ความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว

1.3 จุดที่ควรปรับปรุงของประชาคมการท่องเที่ยว

- นโยบายและการประสานงานการท่องเที่ยวต้องชัดเจน

“จังหวัดมีแผนการท่องเที่ยวอย่างมาก แผนส่วนใหญ่เป็นโครงสร้างพื้นฐานเป็นหลัก การเตรียมคนน้อยมาก มีการพูดคุยกันในชมรมธุรกิจท่องเที่ยวบ้าง”

(ฝ่ายนโยบายและแผนของภาครัฐ)

“ขาดการจูงใจประชาชน ผู้นำนโยบายไม่ค่อยให้ความรู้การท่องเที่ยวแก่ท้องถิ่น”

(ประธาน อบต.)

“การประสานงานความร่วมมือระหว่างชุมชน/รัฐมีน้อย”

(บุคลากรภาครัฐในพื้นที่)

“มีปัญหาการประสานงานขององค์กรต่างๆ”

(บุคลากรภาครัฐระดับจังหวัด)

- การพัฒนาความเข้มแข็งของประชาคมการท่องเที่ยวระดับชุมชน ตำบล อำเภอ

จังหวัด

โดย “ประชาคมการท่องเที่ยวในจังหวัดน่านต้องเป็นของแท้ ทำงานด้วยใจรัก มิใช่ประชาคมจัดตั้ง”

(ศูนย์ส่งเสริมอาชีพชาวเขา)

“ความเป็นประชาคมเพราะคนรักกัน”

(ผู้ใหญ่บ้าน)

“ประชาคมต้องเอาผู้คนมารวมกัน ไม่ใช่เอาผู้นำมารวมกัน”

(คณะกรรมการประชาคมการท่องเที่ยวบ่อสวก)

- ระดับการมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆ และการพัฒนาเครือข่าย

- ความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของประชาคมและระบบการจัดการ

กลุ่มประชาคม

- การจัดการการท่องเที่ยวโดยไม่มีการประเมินศักยภาพและประเมินตนเอง

- การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน

1.4 จุดแข็งของประชาคมการท่องเที่ยว

- แต่ละกลุ่มประชาคมมีเอกลักษณ์เฉพาะตน
- ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวราคาไม่แพง
- ความปลอดภัยของการท่องเที่ยว
- มีภูมิปัญญาชาวบ้านที่หลากหลาย

1.5 ทักษะที่ดีของประชาคมการท่องเที่ยว

- ความตระหนักในด้านอนุรักษ์ทรัพยากรและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- การมีกลุ่มองค์กรอนุรักษ์ที่เข้มแข็ง
- การต้อนรับผู้มาเยือน

1.6 การดำรงไว้ซึ่งทักษะที่ดี

- ส่งเสริมให้กลุ่มอนุรักษ์มีบทบาทด้านการจัดการการท่องเที่ยว
- มีแผนการด้านท่องเที่ยวในชุมชน
- อย่า “โลภ”
- มีการรณรงค์สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง
- การติดตามและประเมินผล

1.7 ข้อเสนอในการพัฒนาทักษะการทำงานประชาคมการท่องเที่ยว

ทักษะความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวที่ประชาคมท่องเที่ยวจังหวัดน่าน
ควรมีเพิ่ม คือ

1. ทักษะการให้ความรู้ อบรม ปลูกจิตสำนึกของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
2. ทักษะในการเข้าใจตนเอง (จังหวัดน่าน) รู้ประวัติความเป็นมา สภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม ความหลากหลาย และระบบนิเวศ
3. ทักษะการจัดการ การสร้างเครือข่าย การประสานงานระหว่างชุมชน/รัฐ เครือข่ายท่องเที่ยวที่มียังไม่เข้มแข็ง
4. ทักษะการประชาสัมพันธ์ ขาดป้ายชี้ทางแหล่งท่องเที่ยว

5. ทักษะการสร้างรายได้ และการจัดการรายได้ที่เพิ่มขึ้น ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน

6. ทักษะการสื่อสาร (เช่น ภาษาไทยกลาง ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น)

แนวทางในการพัฒนาทักษะการทำงานมีดังนี้

การพัฒนาทักษะองค์กร

- เรียนรู้เทคนิควิธีการสร้างเครือข่าย
- สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวระดับชุมชน อำเภอ
- มีองค์กรอิสระในการสนับสนุนการท่องเที่ยว
- อบรมเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพแก่นากลุ่มต่างๆ
- ฝึกอบรมเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง
- จัดประชุมปฏิบัติการและศึกษาดูงาน
- จัดรูปแบบชุมชนให้เป็นตัวอย่าง
- องค์กรภาครัฐ ภาควิชาการ สถาบันการศึกษา ต้องเป็นพี่เลี้ยง โดยมีต้องให้ชุมชนร้องขอ

“นักมวยต้องมีพี่เลี้ยง ชาวบ้านอยากทำ แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน”

(คณะกรรมการการท่องเที่ยวชุมชน)

- พัฒนาทักษะขององค์กรพี่เลี้ยง องค์กรพี่เลี้ยงต้องสามารถเป็นตัวแทนทางความคิดได้
- มีการติดตามผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาทักษะปัจเจกบุคคล

- ฝึกอบรมให้ทุกฝ่ายมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และมีจิตสำนึกหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- การสร้างความเข้าใจในวงกว้าง ใช้สื่อมวลชนในท้องถิ่น (สวท.น่าน) สื่อชุมชน (หอกระจายข่าว)
- การสร้างความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยผ่านการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษา

- สถานศึกษาในจังหวัดน่านควรเปิดหลักสูตรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน
- หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่จัดฝึกอบรม ต้องพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมให้สอดคล้องกับความจำเป็นของชุมชน
- กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาทักษะกลุ่มเยาวชนและผู้สูงอายุ/ผู้ทรงภูมิปัญญา เป็นทุนทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในชุมชน

1.8 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1. เสนอผลการวิจัยให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
2. เสนอผลการวิจัยให้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทราบ
3. เสนอผลการวิจัยให้สถาบันการศึกษาในจังหวัดใช้ประโยชน์ในการเปิดสอนวิชาด้านการท่องเที่ยว
4. ชุมชนต้องรู้จักตนเอง และเข้าใจตนเองว่า ต้องการอะไรในการจัดการท่องเที่ยว
5. งานท่องเที่ยวเป็นของทุกคนในท้องถิ่น ต้องสร้างการเรียนรู้ร่วมกันโดยการสื่อสารมวลชนหรือสื่อบุคคล
6. ควรให้ความรู้แก่เยาวชนและสร้างจิตสำนึกการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้เยาวชน
7. ชุมชนและภาครัฐขาดการประสานงานกันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งขาดการประเมินศักยภาพของแต่ละแห่งและภาพรวม
8. จังหวัดควรทำแผนแนะนำการท่องเที่ยวแบบชุมชนในภาพรวมของจังหวัด
9. ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน

2. ทางเลือกในการพัฒนาทักษะแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

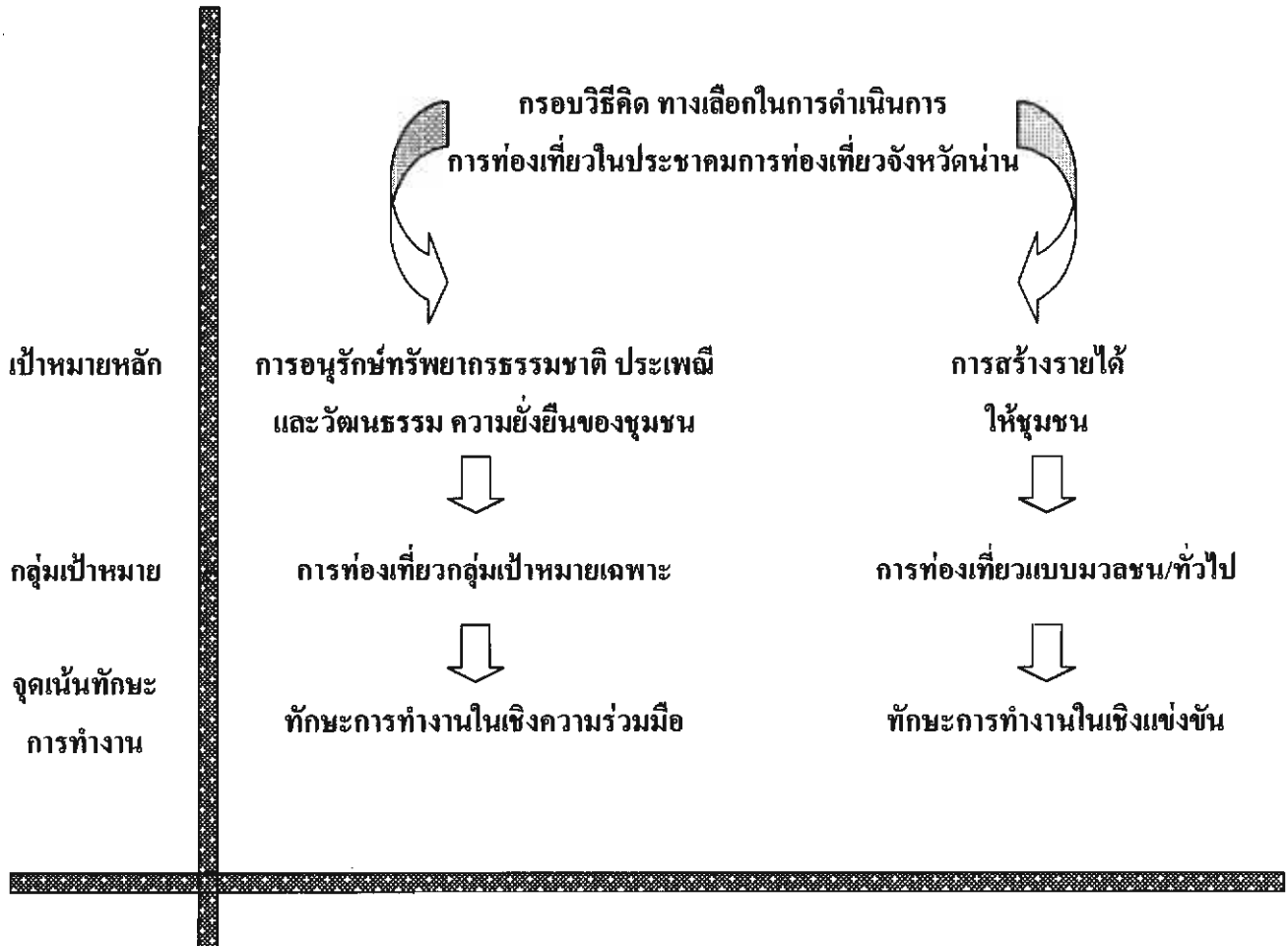
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน จังหวัดน่านอยู่ในระยะเริ่มต้นไม่นานยังมีโอกาสที่จะวางแผนและกำหนดทิศทาง วางตำแหน่งการท่องเที่ยวของจังหวัดให้ชัดเจนขึ้นได้ แต่ควรดำเนินการโดยเร่งด่วน เนื่องจากกระแสการเปลี่ยนแปลงเร็วมาก หากไม่ดำเนินการแต่เนิ่นๆ จะไม่ทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ลักษณะของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จะมีทั้งรูปแบบการท่องเที่ยวในคลื่นลูกที่สอง “การท่องเที่ยวแบบมวลชน” “การท่องเที่ยวสำเร็จรูป” (Ready Made) ซึ่งแม้จะเกิดผลลบหลายประการ เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินขีดความสามารถที่รองรับ การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม แต่กระแสนี้ยังคงเป็นกระบวนทัศน์หลักของการท่องเที่ยวในสังคมไทยและสังคมโลกในหลายประเทศ ในขณะนี้กระแสการท่องเที่ยวแบบคลื่นลูกที่สาม “การท่องเที่ยวแบบมีความสนใจพิเศษ Special Interest Tourism” หรือ “Alternative Tourism” ยังเป็นกระแสรอง แม้ว่าหลายฝ่ายจะยอมรับว่าเป็นทางออกในการแก้ไขข้อบกพร่องของการท่องเที่ยวแบบมวลชน และนำไปสู่สิ่งที่มีคุณค่ายิ่งขึ้นกว่า

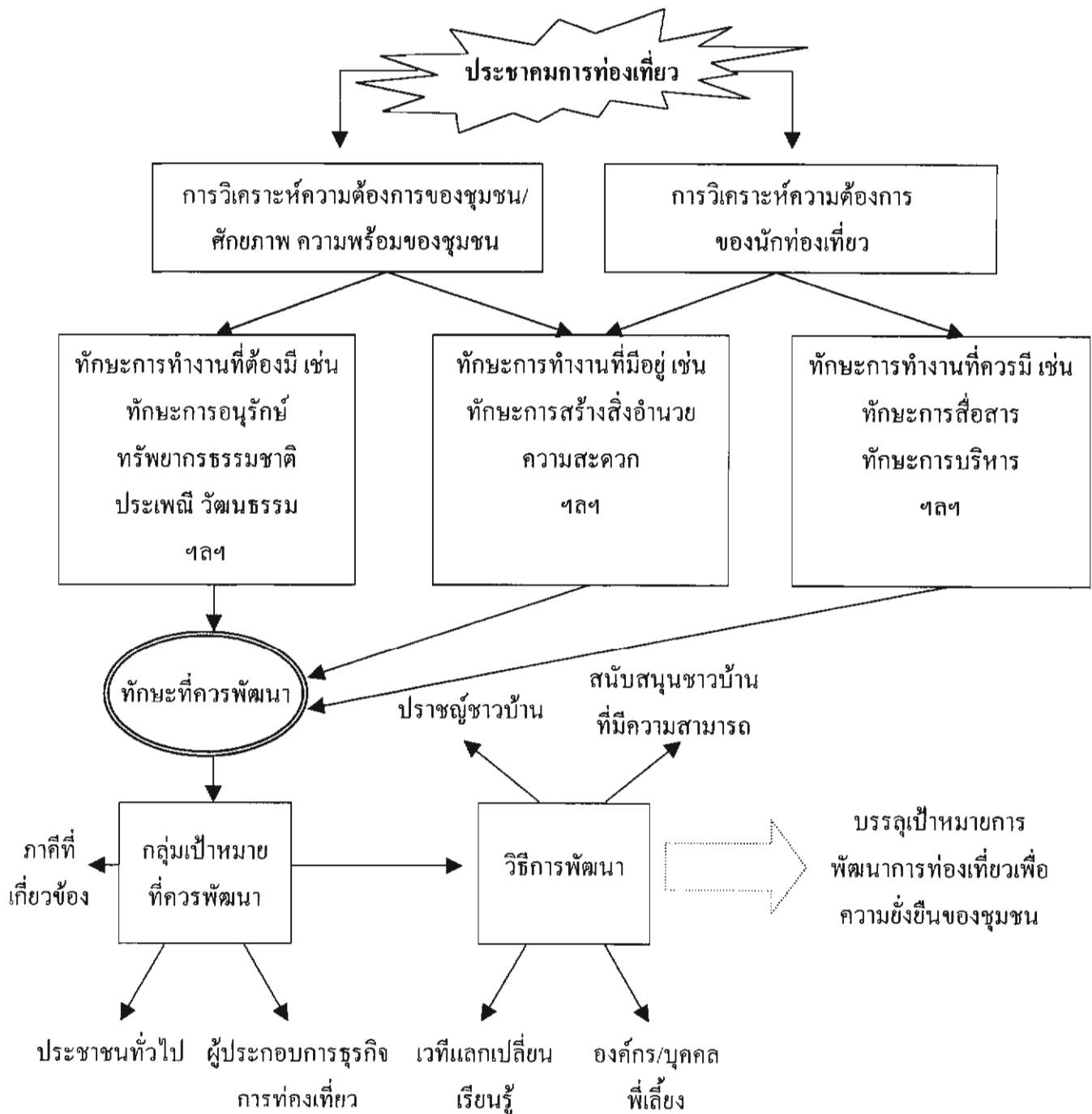
การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน อาจจำเป็นต้องจำแนกพื้นที่ (Zoning) พื้นที่ใดที่จะจัดการท่องเที่ยวแบบมวลชน และพื้นที่ใดจะจัดการท่องเที่ยวแบบความสนใจพิเศษ นับตรงนี้หมายความว่าความรวมถึง ทักษะแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว 2 ประเภท จะแตกต่างกัน การท่องเที่ยวแบบมวลชนให้ความสำคัญต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มุ่งด้านการสร้างรายได้เป็นหลัก ในขณะที่การท่องเที่ยวแบบความสนใจพิเศษ มุ่งทั้งความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและความพึงพอใจของชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว หวังผลการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ด้วยความเคารพและเข้าใจซึ่งกันและกัน การสร้างรายได้มิใช่เป้าหมายหลัก ทักษะแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแบบคลื่นลูกที่สอง จะเป็นทักษะแรงงานในลักษณะขององค์กรและปัจเจกบุคคลแบบองค์กรธุรกิจสมัยใหม่ที่มุ่งหวังกำไรเป็นหลัก

ทักษะแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเชิงประชาคมในท้องถิ่นของจังหวัดน่านในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังไม่มีความพร้อมสำหรับการท่องเที่ยวแบบมวลชน ที่แข่งขัน ทำกำไร และไม่มี **ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทักษะแรงงานไปในทิศทางนั้นเท่านั้น** หากเข้าใจบริบทและทิศทางที่ควรเป็นของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ประชาคมการท่องเที่ยวจังหวัดน่านควรจะเป็นผู้กำหนดทิศทางที่ตนเองต้องการมากกว่าที่จะปล่อยไปตามกระแส

การพัฒนาทักษะแรงงานในเชิงทรัพยากรมนุษย์เป็นหน้าที่โดยตรงของทุกฝ่ายที่ควรทำงานร่วมกันในวิถีทางประชาสังคมซึ่งหมายรวมถึงฝ่ายประชาชน ภาครัฐ ภาคธุรกิจ สถาบันการศึกษา และสถาบันวิชาการ ในฐานะผู้ผลิตที่ต้องประสานสัมพันธ์กับบริบทและแนวโน้มของตลาดแรงงาน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันในการทำงานระหว่างภาคีการท่องเที่ยวต่างๆ เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญสำหรับสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาทักษะแรงงานการท่องเที่ยวในอนาคตของจังหวัดน่าน

แนวทางในการพัฒนาทักษะการทำงานในประชาคมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

ดำเนินการภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตาม ประเมินผล

3. บทเรียน

3.1 บทเรียนในเชิงเนื้อหา

- การดำเนินงานในรูปแบบของประชาคม จะทำให้เกิดการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น เป็นกลไกให้เกิดการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนได้ทางหนึ่ง แต่การก่อเกิดประชาคมการท่องเที่ยวที่เข้มแข็ง จำเป็นต้องใช้เวลาในการปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันของภาครัฐ เอกชน และประชาชน ประชาคมการท่องเที่ยวบางประชาคมปรับเปลี่ยนจากความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรอนุรักษ์ธรรมชาติ มาสู่ความเข้มแข็งองค์กรการท่องเที่ยว แต่ในบางประชาคม การท่องเที่ยวเป็น “เนื้อหา” ที่ก่อให้เกิดกระบวนการประชาคม

- ในด้านทักษะการทำงาน ทักษะที่จำเป็นในการทำงานเชิงประชาคมคือทักษะท่าทีในการมองเพื่อนมนุษย์ในเชิงบวก ซึ่งจะนำไปสู่การทำงานร่วมกันเชิงฉันทมิตร การมีภาคีหลายฝ่ายร่วมคิดร่วมทำงานการท่องเที่ยวในชุมชนจะทำให้ชุมชนได้คำตอบว่าควรจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหรือไม่อย่างไร หากคิดทบทวนด้วยตนเองโดยปราศจากการครอบงำจากบุคคลภายนอกชุมชน อาจได้คำตอบว่า “ไม่ควรจัดการท่องเที่ยวในชุมชน” เช่น ชุมชนมีทักษะการทำเกษตรกรรมและสามารถพึ่งพิงรายได้หลักจากอาชีพการเกษตร หากมาจัดการท่องเที่ยวที่ไม่ใช่ทักษะที่ถนัด และเป็นเพียงอาชีพเสริม ประกอบกับช่วงว่างจากงานเกษตรกรรมที่จะมีเวลาจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ก็เป็นฤดูกาลที่ไม่เหมาะแก่การท่องเที่ยว (ฤดูฝน) สิ่งเหล่านี้ชุมชนต้องเป็นผู้ทบทวนและตัดสินใจด้วยตนเอง

ประชาคมการท่องเที่ยวที่เข้มแข็ง จะเป็นผู้กำหนดทิศทางเป้าหมายของการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน และจะเป็นผู้กำหนดทักษะการทำงานในประชาคมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนของตนเองได้

- การใช้กรอบในการพิจารณาทักษะการทำงานที่แตกต่างกันระหว่างการทำงานเพื่อเศรษฐกิจ รายได้เป็นหลัก กับการทำงานในเชิงความร่วมมือเพื่อเป้าหมายของคุณภาพชีวิตในชุมชน จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาทักษะการทำงานที่แตกต่างกัน

- การขับเคลื่อนสังคม สิ่งที่เป็นจุดอ่อนขณะนี้คือ ทักษะทางความคิด (Conceptual Skills) ทุกฝ่ายต้องเข้าใจให้ตรงกันว่าปรัชญาหรือเป้าหมายที่แท้จริงของเรื่องนั้นๆ คืออะไร อะไรคือการพัฒนาแบบยั่งยืน อะไรคือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ต้องชัดเจนในเป้าหมาย ก่อนกระบวนการดำเนินการ หลายครั้งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นความขัดแย้งที่กระบวนการ โดยที่แต่ละฝ่ายไม่ได้ชัดเจนว่ามีเป้าหมายอะไร บางครั้งอาจมีเป้าหมายร่วมกัน แต่แตกต่างในวิธีการดำเนินงาน ซึ่งกรณีนี้น่าจะมีโอกาสประนีประนอมได้

3.2 บทเรียนในเชิงระเบียบวิธี

- การทำวิจัยในลักษณะสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรมีกระบวนการจัดเวที แลกเปลี่ยนการเรียนรู้เป็นระยะๆ ในระหว่างการทำวิจัย การจัดเวที การเรียนรู้เมื่อเสร็จโครงการวิจัย เป็นสิ่งที่ดี แต่ไม่พอเพียง

- การมีนักวิจัยในท้องถิ่น นอกเหนือจากนักวิจัยในส่วนกลาง เป็นสิ่งที่ดีที่จะช่วยให้ผลการวิจัยมีความครบถ้วน ตรงตรง สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หากเป็นไปได้ ควรมีกระบวนการสร้างทีมวิจัยในท้องถิ่นที่มีจำนวนมากกว่า 1 คน เพื่อดำเนินกิจกรรมสืบเนื่องที่เป็นผลการวิจัยและเป็นการสร้างความเข้มแข็งในเชิงวิชาการในทางหนึ่ง

- การจัดเวทีท้องถิ่นเสนอผลการวิจัยเบื้องต้น หากการคัดเลือกผู้เข้าร่วมเวที และมีการออกแบบกิจกรรมในการประชุมสัมมนาที่ดีจะได้ข้อคิดที่มีประโยชน์ ดังข้อมูลที่ได้จากเวที เช่น

- ➡ “เป็นการประชุมที่ให้ความรู้ดี ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน”
- ➡ “เป็นสิ่งที่ดีมาก ที่ได้เอากลุ่มต่างๆ ในจังหวัดน่านมาคุยกัน จะได้ร่วมมือกันเชื่อมกันระหว่างชุมชน”
- ➡ “เป็นการนำเครือข่าย 5 ประชาคมพบกันครั้งแรก มีประโยชน์มาก”
- ➡ “ควรมีตัวแทนจากประชาคมมากกว่านี้”
- ➡ “เมื่อมีผลการวิจัยและนำเสนอเป็นสิ่งที่ดีที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น”
- ➡ “เป็นการดีมากที่ทีมวิจัยจัดเวทีครั้งนี้ ทำให้ได้ความรู้ไปปรับปรุงการทำงานต่อไป”

➡ “ควรให้ผู้ใหญ่ในจังหวัดเข้าร่วมประชุมด้วย”

- ความหลากหลายของบริบทพื้นที่และบริบทการท่องเที่ยวของประชาคมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยระเบียบวิธีวิจัยในเชิงผสมผสาน ทั้งในการวิจัยในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และการกำหนดส่วนผสมที่พอดี จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงและมีประสิทธิภาพ
- การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทักษะการทำงานขององค์กรและปัจเจกบุคคลในงานประชาคมการท่องเที่ยว องค์ความรู้ในการดำเนินงานในลักษณะนี้ควรได้รับการสานต่อในการแสวงหาคำตอบว่าองค์กรชุมชนทั้ง 3 ภาคีและปัจเจกบุคคล มีวิธีการเรียนรู้ จัดการตนเองในการดำรงตนภายในภาวะกระแสโลกาภิวัตน์และความยั่งยืนของชุมชนได้อย่างไร

บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์. (2543). ฝ่าวิกฤตด้วยพลังชุมชน. ฝ่ายการพิมพ์ สำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์.
- กรมประชาสัมพันธ์ ศูนย์ส่งเสริมการค้าไทย. (2544). รายงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ปี 2544.
- กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. (2538). ครบรอบ 2 ปี กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. กรุงเทพมหานคร.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2543). คู่มือการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.), พิมพ์ครั้งที่ 2.
- _____. (2543). แผนแม่บทอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งชาติ (2544 – 2553). กองวางแผนมหภาค การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2544). เข้าใจถิ่น เข้าใจเที่ยว น่าน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแปลน พรินติ้ง จำกัด.
- _____. (2545). การท่องเที่ยวในคลื่นลูกที่สาม กระแสคลื่น : กระแสท่องเที่ยว. (Online). Available URL: <http://www.tat.or.th/~statdiv3/stat.htm>.
- จิรวุฒิ พลมณี และสุวิทย์ วีระศาสตร์. (2535). พฤติกรรมและประสิทธิภาพของแรงงานในภาคอีสาน : กรณีศึกษาจังหวัดอุดรธานี. สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จุฑาทิพย์ รักขนาม. (2529). การฝึกงานของคนงานในอุตสาหกรรมขนาดย่อม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จำเรียง วิยวัฒน์ และเบญจมาศ อ่ำพันธ์. (2540). วินัย 5 ประการ พื้นฐานองค์กรเรียนรู้. บริษัทเอ็กซ์เบอร์เน็ท จำกัด.
- ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ และปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล. (2543). การประชุมอย่างสร้างสรรค์. สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม.

- ชูวิทย์ ศิริเวชกุล. (2544). การท่องเที่ยวเชิงชุมชนและการจัด Homestay สรุปจากการบรรยายพิเศษ เรื่อง Community tourism and Homestay โดย Dr.Erik Holm Petersen, tourism resources Planner จากองค์การท่องเที่ยวโลก. วันที่ 27 มีนาคม 2544 ณ ห้องประชุม สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- นันทยา หุตานวัตร. “20 กลยุทธ์สร้างความเข้มแข็งธุรกิจชุมชน” จดหมายข่าวประชาสังคม. ปีที่ 4 ฉบับที่ 22 มิถุนายน-กรกฎาคม 2544 หน้า 9-12.
- นิคม ดีพอ, สำรวบ ผักผล และคณะ. (2543). องค์การทางสังคมและพัฒนาคือความเป็นประชาคม ตำบล กรณีศึกษาตำบลเมืองจาง กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.).
- นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ. (2535). การฝึกอบรมระหว่างการทำงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการ. รายงานการวิจัยเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ประดิษฐ์ ชาสมบัติ. (2529). “การพัฒนาแรงงานในอุตสาหกรรมขนาดย่อม” วารสารแรงงานสัมพันธ์ ปีที่ 28 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม.
- พินิจ พิษณุพงศ์. (2534). ระบบการจ้างงานและการพัฒนาฝีมือแรงงานในธุรกิจเอกชน. วิทยานิพนธ์หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2541). รายงานขั้นสุดท้ายการศึกษา ทบทวนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน .
- มนัส สุวรรณ, อุดม เกิดพิบูลย์ และชูเกียรติ ลีสุวรรณ. (2534). ปัญหาการว่างงานและการมีงานทำ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในภาคเหนืออันเนื่องมาจากนโยบายและโครงการพัฒนาของรัฐบาลและเอกชนกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. สถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.). (2541). สรุปบทเรียนการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน.

ยศ สันตสมบัติ และคณะ. (2543). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและ การจัดการทรัพยากร. โครงการพัฒนาองค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย (BRT) โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (ศช.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.).

แล ดิลกวิทยรัตน์ และคณะ. (2538). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศไทย. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดน่าน. (2544). รายงานการอบรมโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนที่สูง วันที่ 27-29 สิงหาคม 2544 ณ บ้านสันเจริญ หมู่ที่ 6 ตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน. (เอกสารอัดสำเนา).

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2543). สังคม – วัฒนธรรมไทยในวิถีการอนุรักษ์. กรุงเทพมหานคร: คำนวณสุทธาการพิมพ์.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2538). ปัญหาแรงงานในประเทศไทย. ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.

สามารถ ศรีจันทน์ และคณะ. (2542). ศึกษา : บทเรียนแห่งการสร้างความสำเร็จของชุมชนโดยผ่านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ.

แสง สงวนเรือง และคณะ. (2521). อุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลางในประเทศไทย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2543). ประชาสังคม : กระบวนการสร้างความรู้และความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง : เอกสารประกอบการประชุมประจำปีว่าด้วยเรื่องชุมชน ครั้งที่ 1 (เอกสารชุดที่ 8). โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย วันที่ 30 – 31 พฤษภาคม 2543 ณ อาคารเฉลิมพระบารมี 50 ปี ซอยศูนย์วิจัย กรุงเทพมหานคร.

_____. (2545). เอกสารการประชุมวิชาการประจำปีชุดโครงการทักษะการทำงาน. วันที่ 29 เมษายน 2545 ณ ห้องรัตนโกสินทร์ โรงแรมนารายณ์ กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2542). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือตอนบนระยะ 10 ปี. เล่มที่ 2, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

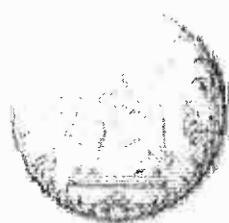
- วีรยุทธ มาณะศิรินันท์. (2542). องค์กรเรียนรู้ 7 ประการอัจฉริยะ. บริษัทเอ็กซ์เบอร์เน็ท จำกัด.
- วุฒิชัย โลหะโชติ และคณะ. (2544). สรุปรายงานเวทีประชาคมตำบลสววก เรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมโบราณสถาน-โบราณวัตถุ. ศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน. (เอกสารอัดสำเนา).
- อมรา พงศาพิชญ์. (2543). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดิศักดิ์ โพธารามิก. (2543). บรรยายสรุปการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กองวางแผนมหภาค การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- อรทัย อาจอ่ำ และกุศล สุนทรธาดา. (2541). จังหวัดน่าน : บนเส้นทางสู่การสร้างประชาสังคมของไทย. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2543). “สถานภาพการวิจัยชุมชนกับการจัดการทรัพยากร : บทสังเคราะห์ผลการศึกษา” ใน พลวัตรของชุมชนในการจัดการทรัพยากร. เอกสารประกอบการประชุมประจำปีว่าด้วยเรื่องชุมชนครั้งที่ 1 (เอกสารชุดที่ 4) โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กรุงเทพมหานคร.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2543). “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน” จุลสารการท่องเที่ยว ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน 2543.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2543). “ประชาสังคม ความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยท้องถิ่น : ธรรมชาติที่ควรไฝหา” ใน พัชรีย์ สิโรต (บรรณาธิการ) ความขัดแย้งในสังคมไทยยุควิกฤตเศรษฐกิจ. โครงการปริญญาโทนักบริหาร สาขาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. น. 90 – 111.
- โอภาส ปัญญา และพิเชษฐ์ หนองช้าง (บรรณาธิการ) (2542). ประชาคมรากหญ้า ขบวนการคนกล้าสร้างบ้าน วันใหม่. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

- Black J. Stewart. Gregersen Hal B. Mendenhall Mark E. and Stroh Linda K. (1999). **Globalizing People Through International Assignments**. Massachusetts: Addison-wesley longman, Inc.
- Gunter, Faltin. (2543). "Creating a culture of innovative Entrepreneurship" **เศรษฐกิจชุมชนทางเลือกเพื่อทางรอดสังคมไทย**. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- Katz, Robert L. (1955). **Skill of Effective Administrator**, **Harvard Business Review**. Vol 33, No.1 (January – February).
- IMTIAZ, MUQBIL (2000) "Travel Monitor" **Bangkok Post** July 10, 2000
- International Labour Office. (1998). **World Employment Report 1998 – 99**. Employability in the Global Economy – How Training Matters. Geneva: International Labour Office.
- Settamalinee Suchart. (1999). **From Tourism to Ecotourism : A Civil Society Movement in Northern Thailand 7th**. International Conference on Thai Studies Amsterdam July, 4-8 1999.

ภาคผนวก

- ➡ บทความสำหรับเผยแพร่
 - ➡ กำหนดการสัมมนาเสนอผลการวิจัย
 - ➡ รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา
 - ➡ องค์การฝึกทักษะแรงงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
 - ➡ ตัวอย่างแผ่นพับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในชุมชน
 - ➡ ตัวอย่าง คู่มือการท่องเที่ยวในชุมชน : บ้านหาดผาขน
 - ➡ ตัวอย่าง ผลงานจากเวทีประชาคม ตำบลสวก
- เรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์
ศิลปวัฒนธรรมโบราณสถาน – วัตถุ”

บทความสำหรับเผยแพร่

ทักษะการทำงานและปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงาน ของแรงงานภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่น : การศึกษาในกลุ่มประชาคมภาคเหนือตอนบน กรณีศึกษาจังหวัดน่าน

ศุภวิทย์ พลายน้อย***
เนาวรัตน์ พลายน้อย**
พิเชษฐ์ หนองช้าง*

ความนำ

ในปัจจุบันและอนาคตการส่งเสริมให้มีระบบพัฒนาทักษะการทำงานของประชากรด้วยมาตรการที่หลากหลายและยืดหยุ่นจะมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ชี้ขาดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ในสังคมโลกของประเทศไทย แต่โดยที่ประเทศไทยยังให้ความสำคัญน้อยในด้านคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ที่จะปรับเปลี่ยนไปสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge – based economy) ประกอบกับประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 ยังผลให้มีทรัพยากรจำกัดในการพัฒนาคุณภาพประชากร ในภาวะเช่นนี้การแสวงหาเอกลักษณ์ จุดเด่นหรือข้อได้เปรียบเฉพาะด้านที่มีโอกาสในการแข่งขันได้จึงนับเป็นเรื่องสำคัญมาก

ข้อได้เปรียบที่สำคัญของประเทศไทยที่เหนือคู่แข่งประเทศต่างๆ ประการหนึ่งคือการมีทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพติดระดับโลก (world class destinations) เป็นอันมาก ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อีกทั้งสังคมไทยมีทุนทางสังคม (Social capital) ทางประชากรที่ดีงาม มีมิตรไมตรีในการต้อนรับผู้มาเยือน ทำให้ผู้มาเยือนมีความรู้สึกเป็นสุข เมื่อมาประเทศไทยอันเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างไปจากชาติอื่นๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 เป็นต้นมา การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่นำรายได้มาสู่ประเทศมากเป็นลำดับหนึ่งมาโดยตลอด จวบจนปัจจุบัน ภาคเศรษฐกิจต่างๆอยู่ในภาวะขาดทุนหรือชบเซา แต่ปรากฏว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยมิได้ประสบปัญหาไปด้วย มีประชากรไทยทั่วประเทศจำนวนหลายล้านคนดำรงชีพอยู่ด้วยรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้การท่องเที่ยวจึงได้รับความสำคัญเป็นวาระแห่งชาติ (National agenda) และถือเป็นจุดคานงัดทางสังคม (Social fulcrum) ที่สำคัญ

*** รองศาสตราจารย์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

** รองศาสตราจารย์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

* นักวิชาการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยยังคงใช้กลยุทธ์การดำเนินการท่องเที่ยวแบบรวมศูนย์และใช้กลยุทธ์ราคาถูกเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวเป็นข้อได้เปรียบ เช่นเดียวกับอุตสาหกรรมอื่นๆ แนวทางเช่นนี้จะต้องปรับเปลี่ยนไป มิฉะนั้นประเทศไทยจะเข้าสู่ภาวะกับดักราคาถูก (Low price trap) ทางการท่องเที่ยว (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด, 2544) ก่อให้เกิดการเติบโตที่ไม่ได้ผลประโยชน์ (Profitless growth) นำไปสู่การเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยวและขาดความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวในที่สุด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับกระบวนการท่องเที่ยว **“Tourism Paradigm Shift”** ที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อความยั่งยืนของชุมชนการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นในแนวทางประชาคมจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่ถูกนำเสนอขึ้นในสังคมไทย

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเติบโตมากในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมานาน ปัจจุบันนักลงทุนนักท่องเที่ยวพยายามแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ จังหวัดน่านเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพและมีการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวสูงขึ้นในระยะ 4 – 5 ปีที่ผ่านมา จากแนวโน้มการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่นของจังหวัดน่านจึงมีความจำเป็นโดยเร่งด่วนในการพัฒนาทักษะแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนและประเทศชาติ ภายใต้ฐานความเชื่อว่า การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่นในแนวทางประชาคมจะเป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ทักษะการทำงานขององค์กรและปัจเจกบุคคลในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนา

องค์กรประกอบบทความแบ่งเป็น 4 ภาค ดังนี้

ภาค 1 : การท่องเที่ยวและประชาคมการท่องเที่ยว

- 1.1 กระแสการท่องเที่ยวและการปรับกระบวนการท่องเที่ยว
- 1.2 นโยบายการท่องเที่ยว : ทิศทางสู่วิถีประชาคมการท่องเที่ยว
- 1.3 ประชาคมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

ภาค 2 : ทักษะการทำงานและปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงานในประชาคมการท่องเที่ยว

- 2.1 กรณีศึกษา : 5 ประชาคมการท่องเที่ยว จังหวัดน่าน
- 2.2 ภาวการณ์ขยายประชาคมการท่องเที่ยว จังหวัดน่าน
- 2.3 กรอบวิธีคิดในการศึกษาทักษะการทำงานและปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงาน
- 2.4 ทักษะการทำงานขององค์กรประชาคมการท่องเที่ยวและปัจจัยเงื่อนไข
- 2.5 ทักษะการทำงานของปัจเจกบุคคลของแรงงานภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

ภาค 3 : การวิเคราะห์ทางเลือกในการพัฒนาแรงงาน

- 3.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเชิงประชาคม จังหวัดน่าน
- 3.2 ทางเลือกในการพัฒนาทักษะแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดน่าน

ภาค 4 : การสังเคราะห์บทเรียนจากการวิจัย

- 4.1 บทเรียนในเชิงเนื้อหา
- 4.2 บทเรียนในเชิงระเบียบวิธี

ภาค 1 : การท่องเที่ยวและประชาคมการท่องเที่ยว

1.1 กระแสการท่องเที่ยวและการปรับกระบวนการทัศนคติการท่องเที่ยว

อัลวิน ทอฟเฟอร์ (Alvin Toffler) เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเป็นดังเช่น คลื่นสามลูก กล่าวคือ คลื่นลูกที่หนึ่งหรือ ยุคเกษตรกรรม ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อ 8,000 ปีก่อนคริสตกาล และได้เข้าสู่คลื่นลูกที่สอง หรือยุคอุตสาหกรรม ช่วง ค.ศ.1650-1750 และสู่คลื่นลูกที่สามหรือยุคเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรวดเร็ว ในปี ค.ศ.1955 เป็นต้นมา

คลื่นแต่ละลูกก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การท่องเที่ยวก็ได้รับผลกระทบนั้นด้วย กล่าวคือ ในคลื่นลูกที่หนึ่งการเดินทางเป็นไปเพื่อการค้า การศึกษา และการพัฒนาทางจิตวิญญาณ สังคมยังใส่ใจกับความอยู่รอดของชีวิตมากกว่าที่จะหาความตื่นเต้น ความบันเทิงในประสบการณ์แปลกใหม่ และความพึงพอใจให้ชีวิต การท่องเที่ยวในช่วงแรกจึงเป็นเพียงผลพลอยได้จากการเดินทางเป็นหลักเท่านั้น ในคลื่นลูกที่สองซึ่งเป็นยุคอุตสาหกรรมที่มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงผลิตสินค้าเป็นจำนวนมากในรูปแบบเดียวกัน (Mass Production) การเดินทางท่องเที่ยวจึงเกิดขึ้นเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด แสวงหาความพึงพอใจให้ชีวิตจากภาระงานในชีวิตประจำวันตามปกติ การท่องเที่ยวในยุคนี้มีรูปแบบเช่นเดียวกับการผลิตสินค้าคือ การผลิตสินค้ารูปแบบเดียวกันเพื่อตอบสนองผู้บริโภคหลายคน ลักษณะการท่องเที่ยวจึงเป็นการท่องเที่ยวแบบตามๆ กันไป เป็นตลาดเนื้อเดียว (Homogeneous) หรือที่เรียกว่า **“การท่องเที่ยวแบบมวลชน” (Mass tourism)** ที่จำแนกแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นผู้ซื้อและผู้ขายอย่างชัดเจน การท่องเที่ยวแบบนี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางอำนาจและทางสังคมในรูปแบบใหม่ยังผลทางลบตามมาหลายประการเนื่องจากการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างฟุ่มเฟือยและสิ้นเปลืองโดยไม่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่ มีการกระจายผลประโยชน์อย่างไม่เป็นธรรม และก่อให้เกิดปัญหาทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแปรวัฒนธรรมเป็นสินค้าขึ้น (Commodification of culture)

สังคมในคลื่นลูกที่สามเป็นสังคมที่เน้นอัตลักษณ์ของตัวบุคคลสูง สังคมมีพลวัตรซับซ้อน และแยกย่อยมากขึ้น (Segmented Market) ลดสภาพความเป็นมวลชนลงโดยยอมรับความแตกต่างกันมากกว่าทำให้ทุกคนเหมือนกัน แต่ละคนจึงได้รับการยอมรับว่ามีอัตลักษณ์สนิมที่แตกต่างกันและมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น การท่องเที่ยวแบบมวลชนเช่นในยุคคลื่นลูกที่สองจึงไม่พอเพียงในการตอบสนองความต้องการที่แตกต่างของแต่ละบุคคลได้อีกต่อไป สินค้าทางการท่องเที่ยวแบบ **“สำเร็จรูป” (Ready Made)** เช่น การไปหาความเพลิดเพลินจากสิ่งแวดล้อม (Sightseeing) การนำเที่ยวแบบสำเร็จรูป (Package Tour or Group Tour) จะลดความสำคัญลงไป เนื่องจาก

ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เริ่มซับซ้อนขึ้น เกิดการท่องเที่ยวที่รู้จักกันในนาม “การท่องเที่ยวแบบมีความสนใจพิเศษ” (Special Interest Tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ที่เรียกว่า “REAL” คือ ผลตอบแทนในทางใดทางหนึ่ง (Rewarding) การเพิ่มความสมบูรณ์ของชีวิต (Enriching) การท่องเที่ยวลักษณะผจญภัย (Adventuresome) และการเรียนรู้ (Learning) (<http://www.tat.or.th/~statdiv3/stat1.htm>)

การเปลี่ยนแปลงของความต้องการของนักท่องเที่ยวสอดคล้องกับกระแสการท่องเที่ยว ในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาพบว่า กระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวในทุกภูมิภาคทั่วโลกต่างให้ความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะเป็นพันธกิจของทุกฝ่ายตามเป้าหมายของแผนปฏิบัติการ 21 ในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อมิถุนายน 2535

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) คือการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้พัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงทางสุนทรียภาพ มีการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด เกิดประโยชน์สูงสุดและยาวนาน โดยไม่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

รูปแบบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน อาจมีหลายลักษณะ แต่สิ่งสำคัญคือเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ให้ความสำคัญของการศึกษาหาความรู้ พร้อมกับความสนุกสนานเพลิดเพลินในการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีลักษณะกลุ่มสนใจเฉพาะ รูปแบบของการท่องเที่ยวดังกล่าว ได้แก่

- 1) **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)** เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซาบซึ้งกับความงาม ความยิ่งใหญ่ หรือพิศวงในความหลากหลาย ความเป็นจริงของธรรมชาติ เช่น การดูนก การเดินป่า เป็นต้น
- 2) **การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Educational Tourism)** เป็นการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความสนใจของนักท่องเที่ยว ที่ต้องการศึกษาเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือฝึกทักษะอย่างใดอย่างหนึ่งในระหว่างการท่องเที่ยว เช่น การเรียนภาษา หรือการเรียนศิลปะ/หัตถกรรม เป็นต้น

- 3) การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพพอนามัย (Health and Sport Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเสริมสร้างความสมบูรณ์ทางร่างกายและจิตใจของนักท่องเที่ยวด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น การเล่นกีฬา การบำรุ้งผิว การนวดตัว การฝึกสมาธิ การอาบน้ำแร่ การอบสมุนไพร เป็นต้น
- 4) การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม (Culture Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากการชมและสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่น ศิลปะหรือมรดกทางประวัติศาสตร์ เช่น การชมพิพิธภัณฑ์ หรือ นิทรรศการงานศิลป์ เป็นต้น
- 5) การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และชีวิตวัฒนธรรมพื้นถิ่น (Ethnic Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งตอบสนองนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยการสัมผัสกับกลุ่มคนต่างวัฒนธรรมโดยตรงอย่างใกล้ชิด เช่น การไปท่องเที่ยวโดยอาศัยอยู่กับคนต่างวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่ง (เช่น กรณี Homestay, Farmstay)

การท่องเที่ยวทั้ง 5 รูปแบบ ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ใหม่ในการท่องเที่ยว (Alternative tourism) ที่เป็นกระแสใหม่ แต่ก็จะต้องอาศัยการรับรู้ ความเข้าใจ การปรับเปลี่ยนกรอบความคิด (mindset) ของผู้เกี่ยวข้องเป็นอันมาก

1.2 นโยบายด้านการท่องเที่ยว : ทิศทางสู่วิถีประชาคมการท่องเที่ยว

นโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวปี พ.ศ.2540-2546 ซึ่งมีหน่วยงานรับผิดชอบหลักคือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้กำหนดนโยบายส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทร่วมแก้ไขหรือป้องกันปัญหาทางการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ตลอดจนสนับสนุนให้คนไทยมีงานทำในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

ในแผนแม่บทอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2544-2553 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรท้องถิ่น

จากแผนแม่บท แผนพัฒนาและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าแนวทางการดำเนินงานไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างพหุภาคีหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น ในลักษณะของภาคประชาสังคม (Civic Society) มากขึ้น

แนวคิดเรื่องประชาสังคม (Civil Society) ได้รับการกล่าวถึงในสังคมไทยตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา อเนก เหล่าธรรมทัศน์ ให้ความหมายของประชาสังคมว่าหมายถึง “เครือข่าย กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่มีกิจกรรม หรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ (State) กับปัจเจกชน (Individuals) โดยจุดเน้นของประชาสังคม ได้แก่ การไม่ชอบและไม่ยอมให้รัฐครอบงำหรือบงการ แม้ว่าจะยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐ และมีความร่วมมือกับรัฐได้ แต่ก็สามารถชี้นำ กำกับ และคัดค้านรัฐได้พอสมควร ประชาสังคมจะไม่ชอบลัทธิปัจเจกชนนิยมสุดขั้ว ซึ่งส่งเสริมให้คนเห็นแก่ตัว ต่างคนต่างอยู่ แกร่งแย่งแข่งขันกันจนไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม หากแต่สนับสนุนให้ปัจเจกชนรวมกลุ่มรวมหมู่ และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยไม่ปฏิเสธการแสวงหาหรือปกป้องผลประโยชน์เฉพาะส่วนเฉพาะกลุ่ม”

องค์ประกอบที่สำคัญของประชาสังคมมี 3 ประการคือ การมีจิตสำนึกสาธารณะ (Civic Consciousness) การมีองค์กรประชาสังคม (Civic Organizations) และมีเครือข่าย (Civic Network)

การผสมผสานแนวคิดด้านประชาสังคมเข้ากับการท่องเที่ยวจึงเป็นสหวิทยาการใหม่สาขาหนึ่งเป็นการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนที่ใช้แนวทางร่วมมือกันในแนวนอน มีปฏิสัมพันธ์ผ่านปฏิบัติการร่วมกัน (Horizontal Interactive learning through Action) โดยมีภาคี (partners) ที่หลากหลายทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคสังคม หรือภาคประชาชนร่วมกัน และมุ่งให้เกิดพลังทวีคูณ (Social Synergy) ในการบริหารจัดการท่องเที่ยว เป็นไปได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นเหตุทำให้เกิดภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งขึ้นในชุมชน หรือในทางกลับกันภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งในชุมชนทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้

1.3 ประชาคมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

น่าน เป็นจังหวัดชายแดนภาคเหนือ มีประวัติความเป็นมาเก่าแก่รุ่นเดียวกับกรุงสุโขทัย สันนิษฐานว่าสร้างราวพุทธศตวรรษที่ 18 “พญาภูคา” ได้สร้างขึ้นในบริเวณที่ราบตอนบน ในเขตตำบลศิลาเพชร หรืออำเภอปัวในปัจจุบัน ซึ่งมีชื่อเดิมว่า นันทบุรี หรือวรรณคร ต่อมาเจ้าเมืองน่านได้รับพระราชทานพระบรมสารีริกธาตุ จำนวน 7 องค์ มาจากกรุงสุโขทัย จึงหาสถานที่ที่เหมาะสมในการประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ จึงได้เลือกคอยภูเพียงแช่แห้งและย้ายมาสร้างเมืองใหม่ที่เชิงคอย ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 1911 เมื่อน่านได้เปลี่ยนทิศทางการเดินทาง จึงได้ย้ายเมืองอีกครั้งหนึ่งมาตั้งที่บ้านห้วยไค้ ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองน่านในปัจจุบัน

น่านเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในหุบเขา มีเนื้อที่ 11,472.072 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,170,045 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ ทิศเหนือและตะวันออก ติดสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศใต้ ติดจังหวัดอุตรดิตถ์ ทิศตะวันตก ติดจังหวัดแพร่ พะเยา และเชียงราย

จากข้อมูลที่ทำให้การปกครองจังหวัดน่าน (16 กรกฎาคม 2544) จังหวัดน่านแบ่งการปกครองออกเป็น 14 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ จำนวนหมู่บ้าน 861 หมู่บ้าน จำนวนประชากรในปี พ.ศ.2544 481,852 คน

จังหวัดน่าน เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติที่สวยงาม ร่มรื่น อากาศบริสุทธิ์ รวมทั้งมีสถานที่ท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานอยู่มากมายซึ่งจากสภาพแวดล้อมที่ยังคงมีความเป็นธรรมชาติและแสดงถึงประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน มีการคงอยู่ของเผ่าพันธุ์และชาติพันธุ์ที่หลากหลาย เช่น ไทลื้อ ผิตองเหลือง ชาวเมี่ยน ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความหลากหลายของวัฒนธรรมซึ่งสามารถนำมาเป็นจุดขายของการท่องเที่ยวจังหวัดน่านได้ ในอนาคตเมื่อเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างไทย ลาว และจีนตอนใต้ ซึ่งผ่านด่านห้วยโก๋นได้รับการพัฒนา ก็จะทำให้ความเป็นประตูสู่อินโดจีนของจังหวัดน่านทวีความสำคัญขึ้น รวมทั้งโอกาสในด้านการท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้นด้วย

จังหวัดน่านเป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในด้านความเข้มแข็งของกลุ่มประชาคม โดยเฉพาะกลุ่มฮักเมืองน่าน ที่ก่อตั้งในปี พ.ศ.2533 โดยพระครูพิทักษ์นันทคุณ ที่ช่วยกระตุ้นและจุดประกายการรวมกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มองค์กรต่างๆ ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ในปี พ.ศ.2538 ได้มีการดำเนินงานประชาคมจังหวัด และในระยะต่อมาได้มีการก่อตั้งประชาคมอำเภอเมืองและประชาคมตำบลขึ้น

นอกจากนี้ น่านยังมีทุนด้านองค์กรชุมชน โดยองค์กรชุมชนระดับตำบลมีอยู่ประมาณ 129 องค์กร เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตร กลุ่มทอผ้า กลุ่มทอผ้าลายน้ำไหล กลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ ส่วนองค์กรชุมชนในเขตเทศบาล เช่น กลุ่มชมรมหัวหน้าบ้าน กลุ่มสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียน กลุ่มชุมชนเขตเมือง ชมรมครูประถม กลุ่มสโมสรไลออนส์น่าน ฯลฯ

สำหรับความเข้มแข็งขององค์กรนั้น พบว่า โดยภาพรวมองค์กรส่วนใหญ่มีความเข้มแข็ง โดยมีปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็ง คือ สมาชิกเข้าใจจุดประสงค์ร่วมกัน มีความตั้งใจเสียสละ สามัคคี มีการเรียนรู้ร่วมกัน ขอมรับฟังความคิดเห็น มีเครือข่ายและการเชื่อมโยงกัน

โดยสรุปจะเห็นว่า จังหวัดน่านมีพัฒนาการของความเข้มแข็ง และประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นระยะเวลายาวนานพอสมควร เพียงแต่ในอดีตที่ผ่านมา ขบวนการประชาคมของจังหวัดน่านขับเคลื่อนในประเด็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ น้ำ และการจัดการสภาพปัญหาสังคมที่เร่งด่วน เช่น ประเด็นยาเสพติด เป็นหลัก ในส่วนของประเด็นการท่องเที่ยวยังอยู่ในระยะเริ่มต้นที่จะบูรณาการระหว่างแนวคิดประชาคมกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยคาดหวังว่ากระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้

ภาค 2 : ทักษะการทำงานและปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงานในประชาคมการท่องเที่ยว

2.1 กรณีศึกษา : 5 ประชาคมการท่องเที่ยว จังหวัดน่าน

การศึกษาวิจัยทักษะการทำงานและปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงานของแรงงานภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น การศึกษาในกลุ่มประชาคมจังหวัดน่านครั้งนี้ดำเนินภายใต้ปรัชญาการพัฒนาประเทศและการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะดำรงอยู่ด้วยความเข้มแข็งของคนในชุมชน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ในขณะเดียวกันสามารถตอบสนองแนวทางการท่องเที่ยวที่เน้นความปลอดภัย สุขภาพ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (3 S : Security, Sanitary, Satisfaction) การท่องเที่ยวในชุมชนจะต้องสร้างความพึงพอใจทั้ง 2 ฝ่าย คือทั้งประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว

การคัดเลือกประชาคมการท่องเที่ยว 5 ประชาคม ดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์ ดังนี้

ระดับกลุ่มประชาคม (Civic group) ควรมีลักษณะดังนี้

1) มีการทำงานร่วมกันในลักษณะกลุ่มพหุภาคี (Partnership) ซึ่งอาจจะประกอบด้วยองค์กรภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานราชการ และรัฐวิสาหกิจที่ปฏิบัติงานอยู่ในจังหวัด ทั้งที่เป็นหน่วยงานส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน (ได้แก่ องค์กรสาธารณประโยชน์ ที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชน จะจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ได้ เช่น สมาคม มูลนิธิ องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มท่องเที่ยว คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นต้น) องค์กรชุมชน (ได้แก่ องค์กรที่เกิดจากการรวมตัวตามความถนัดและความสนใจของประชาชน เช่น กลุ่มสวัสดิการชุมชน กลุ่มธุรกิจชุมชน กลุ่มพัฒนา กลุ่มอนุรักษ์ รวมทั้งการรวมตัวกันตามธรรมชาติในลักษณะอื่น ๆ ด้วย) องค์กรธุรกิจ (ได้แก่ บริษัท ห้างร้าน โรงแรม ศูนย์การค้า ชุมชนนักธุรกิจ บริษัทธุรกิจท่องเที่ยว สหกรณ์ และองค์กรธุรกิจรูปแบบอื่นๆ) และองค์กรวิชาการ (ได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรม รวมทั้งบุคคลที่เป็นผู้นำทั้งที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการและโดยธรรมชาติ เช่น พระสงฆ์ ผู้นำทางศาสนา ศิลปินแห่งชาติ ผู้มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ชำนาญการในวิชาชีพ)

2) มีการเรียนรู้ (Learning) หรือร่องรอยแนวโน้มว่าจะมีการเรียนรู้ทั้งภายในกลุ่มประชาคมและระหว่างกลุ่มประชาคม (Network)

3) รูปแบบความสัมพันธ์ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มค่อนข้างจะมีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction) และเป็นไปอย่างฉันทมิตร หรือแนวราบ (Horizontal) พอสมควร

4) ผลการปฏิบัติงาน (Performance) ที่ผ่านมาหรือแนวโน้มในอนาคต ซึ่งถึงศักยภาพ
ความสามารถของกลุ่ม (Competency) ในการเป็นชุมชนท่องเที่ยวแนวใหม่

ระดับปัจเจกบุคคล

1) มีบุคคลแกนนำที่มีสำนึกเอาธุระเพื่อส่วนรวมอยู่จำนวนหนึ่ง มีความเสียสละ มี
อาชีพหลากหลาย มีการสื่อสาร (Communication) และมีทัศนคติเชิงบวกและไว้วางใจเพื่อนหรือผู้
ร่วมงานในประชาคมท่องเที่ยวด้วยกัน

2) สมาชิกในชุมชนจำนวนหนึ่งมีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกัน

3) มีบุคลากรในชุมชนที่พอจะมีความรู้ในการบริหารจัดการ

จาก 10 ประชาคมการท่องเที่ยวที่สำรวจเบื้องต้น คณะผู้วิจัยได้คัดเลือก 5 ประชาคม

ประชาคมที่ได้รับการคัดเลือก 5 ประชาคม (หมายเลข 1-5) ที่มีลักษณะตามเกณฑ์และมีเอก
ลักษณะหลากหลายเฉพาะที่น่าสนใจ เช่น

- 1) ประชาคมพระธาตุแช่แห้ง ตำบลม่วงตึ๊ด กิ่งอำเภอภูเพียง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น
สัญลักษณ์คู่มือน่าน
- 2) ประชาคมบ้านบ่อสวก ตำบลบ่อสวก อำเภอเมือง เป็นแหล่งพบเดาเผาโบราณและ
พระเครื่อง
- 3) ประชาคมบ้านหาดผาชน ตำบลห่ม 3 ตำบลเมืองจัง กิ่งอำเภอภูเพียง เป็นแหล่ง
อนุรักษ์พันธุ์ปลาและป่าไม้โดยกลุ่มอนุรักษ์
- 4) ประชาคมบ้านน้ำว่า หมู่ 5 ตำบลน้ำวาง อำเภอแม่จริม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อ
เสียงในเรื่องการล่องแก่ง
- 5) ประชาคมบ้านสันเจริญ หมู่ 6 ตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา เป็นพื้นที่ส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนที่สูง

เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน อยู่ในช่วงการเริ่มต้นการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ดังนั้นการท่องเที่ยวในชุมชนมีการตื่นตัวในการจัดการไม่นาน ประชาคมการ
ท่องเที่ยวชุมชนที่คัดเลือกมา 5 ชุมชน เป็นประชาคมการท่องเที่ยวชุมชนที่อยู่ในอันดับต้นๆ ของ
จังหวัด แม้ว่าประชาคมการท่องเที่ยวในชุมชนดังกล่าวมีอาจกล่าวได้ว่า เป็นประชาคมการท่องเที่ยว
ชุมชนที่เป็นตัวแบบได้อย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม แต่ละประชาคมได้สะท้อนศักยภาพหรือแนว
โน้มความเป็นประชาคมการท่องเที่ยวชุมชนภายใต้บริบทที่แตกต่างกันหลาย

การดำเนินการวิจัยอยู่ระหว่างเดือนมีนาคม 2544 ถึงเดือนมีนาคม 2545 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Model) ผสมผสานการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Qualitative และ Quantitative research) เข้าด้วยกัน การได้มาของแนวคิดและดัชนีด้านทักษะการทำงานได้มาจากการมีส่วนร่วมในการกำหนดจากผู้มีประสบการณ์ตรงด้วยการปฏิบัติจริงในพื้นที่ มิใช่กำหนดโดยผู้วิจัยฝ่ายเดียว และตีความข้อมูลที่ได้อยู่ภายใต้ฐานคิดและมุมมองว่าทักษะการทำงานของแรงงานภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นในเชิงประชาคมเป็นการพิจารณาในเชิงบูรณาการแนวคิดกระแสการพัฒนาระยะหลักที่ยังดำรงอยู่คือ การสร้างรายได้และแนวโน้มของการพัฒนาไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน การจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบันจึงดำเนินการภายในแนวคิดการพัฒนา 2 กระแส ทักษะการทำงานที่เกิดขึ้นจึงเป็นทักษะการทำงานที่ต้องพิจารณาภายใต้ 2 กระบวนทัศน์ ซึ่งอาจมีทักษะการทำงานที่แตกต่างกัน ผสมกับแนวคิดในการพัฒนาโดยใช้วิถีประชาคม ทักษะการทำงานในเชิงประชาคมจึงควรมีความหลากหลายมากขึ้น

แนวทางการพัฒนาการทำงานครั้งนี้จึงให้ความสำคัญกับ “ตัวตน” และ “ทุน” ที่มีอยู่ในชุมชน ดังนั้นความแตกต่างของแต่ละประชาคมการท่องเที่ยวจึงถูกนำมาเป็นกรอบในการตีความข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ด้วย

2.2 ภาวการณ์ขยายประชาคมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

เมื่อวิเคราะห์บริบทการท่องเที่ยวใน 5 ประชาคมที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาจะเห็นว่า แต่ละพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของการท่องเที่ยว พระธาตุแช่แห้งมีลักษณะของการท่องเที่ยวแบบมวลชน โดยมีศรัทธาความเชื่อทางศาสนาเป็นทุน ในขณะที่บ้านน้ำอ้อมมีจุดขายเรื่องความตื่นเต้น การผจญภัย และการชื่นชมธรรมชาติของการล่องแก่ง ในขณะที่ประชาคมการท่องเที่ยวบ้านบ่อสวก บ้านหาดผาชน และบ้านสันเจริญ มีลักษณะการท่องเที่ยวแบบกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ บ้านบ่อสวกมีจุดขายที่เตาเผาโบราณ บ้านหาดผาชนมีจุดขายด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในแม่น้ำน่านและป่าชุมชน) และบ้านสันเจริญมีลักษณะของการท่องเที่ยวในที่ราบสูง (ชาวเขา)

ลักษณะความเป็นภาวการณ์ขยายประชาคมการท่องเที่ยว แม้จะประกอบด้วยภาคีหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แต่ลักษณะของการดำเนินงานของภาวการณ์ขยายอยู่ในระดับของการก่อตัวและจำเป็นต้องมีการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายและวิธีการทำงานในเชิงประสานความร่วมมือและเรียนรู้ร่วมกันเพิ่มขึ้น ภาครัฐซึ่งเป็นภาคีที่มีทรัพยากรทั้งเงินทุนและทรัพยากรบุคคล จำเป็นที่จะต้องเป็นแกนนำในการปรับบทบาทท่าทีในการทำงานจากบทบาทของผู้นำ เป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวก

ความสะดวก (Facilitator) ให้มากขึ้น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นมีบทบาทสนับสนุนอย่างสำคัญในการนำองค์ความรู้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของชุมชน การทำงานร่วมกันในเชิงของการมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันจะช่วยพัฒนาศักยภาพในการทำงานของทุกภาค

มูลเหตุของความเป็นประชาคมการท่องเที่ยวในชุมชน อยู่ในระยะเริ่มต้นเป็นส่วนใหญ่ สืบเนื่องมาจากบริบทการท่องเที่ยวโดยรวมของจังหวัดน่านเริ่มมีแนวโน้มการเติบโตในช่วง 4 – 5 ปีที่ผ่านมา ในอดีตจังหวัดน่านมีนักท่องเที่ยวน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดเชียงใหม่ เชียงรายที่มีการเติบโตของการท่องเที่ยวมานานหลายปี

2.3 กรอบวิธีคิดในการศึกษาทักษะการทำงานและปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงาน

เนื่องจากลักษณะประชาคมการท่องเที่ยวทั้ง 5 ประชาคมที่ศึกษา มีบริบทของพื้นที่ กิจกรรมการท่องเที่ยว โครงสร้างภาคการท่องเที่ยวและระยะเวลาของการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน รวมทั้งมีลักษณะของการดำเนินการท่องเที่ยวภายใต้กรอบกระบวนการทัศน์การท่องเที่ยวแบบกระแสหลัก ที่มุ่งสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้เป็นหลัก (Mass tourism) และกระบวนการทัศน์การท่องเที่ยวในกระแสทางเลือก (Alternative tourism) ที่มุ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความยั่งยืนของชุมชน การพิจารณาทักษะการทำงานจึงประกอบด้วยมิติของลักษณะการทำงานในองค์กรสมัยใหม่ที่อาศัยทฤษฎีองค์กรเรียนรู้ (Learning Organization) ของ ดร.ปีเตอร์ เอ็ม เซ็งกี แนวคิดทักษะที่จำเป็นของบุคคลในยุคโลกาภิวัตน์ (Black J. Stewart and others, 1999) แนวคิดความสามารถของผู้บริหาร (Robert L.Katz, 1974) และแนวคิดจากชุมชนฐานรากที่สะท้อนทักษะการทำงานที่มีและที่จำเป็นต้องมีที่กำหนดจากชุมชน จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมทั้งสองกระบวนการทัศน์และแยกหน่วยการวิเคราะห์เป็น 2 ระดับคือ ทักษะระดับองค์กรและทักษะระดับปัจเจกบุคคล

2.4 ทักษะการทำงานขององค์กรประชาคมการท่องเที่ยวและปัจจัยเงื่อนไข

ทักษะการทำงานขององค์กรประชาคมประกอบด้วย ทักษะองค์กรระดับกลยุทธ์ ทักษะการบริหารจัดการองค์กร และทักษะองค์กรประชาคมการท่องเที่ยวระดับปฏิบัติการ

1) ทักษะองค์กรระดับกลยุทธ์

ทักษะองค์กรระดับกลยุทธ์ในด้านการวางแผนท่องเที่ยวขององค์กรประชาคมในพื้นที่ซึ่งประกอบด้วย 2 ด้านคือ คุณภาพแผน และการปฏิบัติตามแผน

ใน 5 ประชาคมการท่องเที่ยวที่ศึกษา ไม่พบลักษณะของการวางแผนกลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ ลักษณะของแผนที่มีอยู่อย่างเป็นทางการจะแทรกเป็นกิจกรรมหนึ่งที่อยู่ในแผนปฏิบัติงานของพื้นที่ แผนพัฒนาขององค์กรบริหารส่วนตำบล หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด ภาควิชาต่างๆ ในประชาคมมีส่วนร่วมในการวางแผนไม่มากนัก เป็นแผนที่ต่างฝ่ายต่างทำและในบางครั้งอาจมีการซ้ำซ้อนและไม่สอดคล้องกัน

การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนในบางพื้นที่มีแผนงานการดำเนินงานอย่างไม่เป็นทางการ มีการประชุมตกลงกันในการดำเนินกิจกรรม และมีการปรับแผนการดำเนินงานหากมีปัญหาเกิดขึ้น มิใช่การวางแผนล่วงหน้าในการดำเนินการติดตามอย่างเป็นระบบ ลักษณะแผนงานยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมไม่ตายตัว

2) ทักษะการบริหารจัดการองค์กร

องค์กรที่มีการรวมตัวกันในประชาคมการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นองค์กรที่มีอยู่เดิม เช่น คณะกรรมการประจำหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สถาบันศาสนา เพียงแต่ปรับเปลี่ยนบทบาทมาทำหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การวางระบบงาน การบริหารบุคคล จึงใช้วิธีการแบบดั้งเดิม กล่าวคือ อาจมีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการองค์กรเป็นฝ่ายต่างๆ จำนวนของคณะกรรมการเพิ่มลดได้ตามความจำเป็น เช่น หากมีงานมาก หรืองานที่ต้องการทักษะบางอย่างที่แตกต่างจากที่มีอยู่เดิม ก็เลือกกรรมการเพิ่มขึ้น แม้มีการกำหนดหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ แต่ในทางปฏิบัติงานก็ “ช่วยๆ กัน”

การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในองค์กร จะพิจารณาว่าหน้าที่นั้นต้องการทักษะอะไร แล้วจึงกำหนดให้คณะกรรมการที่มีความรู้ความสามารถในด้านนั้นเป็นผู้รับผิดชอบ ทักษะที่เกิดขึ้นจึงเป็นทักษะที่มีอยู่ดั้งเดิม เช่น กรณีบ้านหาดผาชน เป็นข้าราชการบำนาญที่เคยมีประสบการณ์ในการจัดทำแผนงาน โครงการระหว่างที่รับราชการ

นอกจากความรู้ความสามารถแล้วการเลือกกรรมการ จะพิจารณาความสมัครใจ เป็นคนดี และมีใจเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยสรุปคือ เลือก “คนที่เหมาะสม”

ในด้านทักษะการบริหารข้อมูลและทักษะการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการองค์กรทุกองค์กรยังขาดทักษะด้านนี้

ทักษะการประสานงานภายในองค์กรค่อนข้างดี ส่วนหนึ่งเนื่องจากภายในชุมชนมีลักษณะของความเป็นเครือญาติกันอยู่ สำหรับความสัมพันธ์ภายนอกชุมชนทั้งในส่วนของภาครัฐและสถาบันวิชาการยังมีไม่มากนัก และการประสานงานยังมีลักษณะของแนวทางมากกว่าแนวระนาบ ยังไม่เกิดลักษณะการประสานงานเพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ทักษะการเจรจาต่อรอง ในบางครั้งใช้ “ทุนทางศาสนาและวัฒนธรรม” สนับสนุน หรือ ในกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น ทักษะการจัดการความขัดแย้งโดยผู้นำองค์กร/ผู้ใหญ่ในองค์กร จะใช้วิธีการเจรจา ไกล่เกลี่ย และวัฒนธรรมของการเคารพและเชื่อฟังผู้อาวุโส โดยเฉพาะชุมชนเผ่า (ชาวเขา) จะเชื่อฟังผู้อาวุโสในชุมชนค่อนข้างสูง มีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้

3) ทักษะองค์กรระดับปฏิบัติงาน

ทักษะในการทำงานองค์กรประชาคมการท่องเที่ยวระดับปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ทักษะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีระดับทักษะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน บางประชาคมการท่องเที่ยวมีภาคี องค์กรที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ แต่ในบางองค์กรในท้องถิ่นยังขาดทักษะในด้านนี้ ในด้านทักษะในด้านการเงินการบัญชี และการตลาด ส่วนใหญ่ยังขาดทักษะเช่นกัน ประชาคมการท่องเที่ยวได้ผลประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์มาจากการทำข่าว หรือสารคดีจากรายการโทรทัศน์ สถาบันการศึกษาและนักวิชาการที่ทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่ประชาคมการท่องเที่ยวมีส่วนช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้วยเช่นเดียวกัน

ทักษะด้านการสื่อสาร เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายการตลาดส่วนใหญ่ที่มาท่องเที่ยวในประชาคมตัวอย่าง เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยประมาณร้อยละ 80-90 มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติน้อย ทักษะการสื่อสารกับชาวต่างชาติยังเป็นปัญหาอยู่

ทักษะการให้บริการ ที่พัก อาหาร กมนาคม ของที่ระลึก องค์กรในประชาคมการท่องเที่ยวมีทักษะระดับหนึ่ง การให้บริการโดยคำนึงถึง 3S; ① ความปลอดภัย (Security) ② สุขอนามัย (Sanitary) และ ③ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Satisfaction) แต่การรับรู้ความหมายของ 3S อาจแตกต่างกันระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ มาตรฐานอาจแตกต่างกัน กรณีตัวอย่างเช่น ผู้ให้บริการในชุมชนรับรู้ความปลอดภัยในด้านการไม่มีการฉ้อโกง ลักทรัพย์ หรือถูกทำร้ายร่างกาย

แต่นักท่องเที่ยวคำนึงถึงความปลอดภัยในด้านไม่ถูกข่มขืน เป็นต้น หรือกรณีประชาคมบ้านสันเจริญ “เราทางต้นที่ให้นักท่องเที่ยวนอนที่สนาม เราคิดว่า...ปลอดภัย แต่นักท่องเที่ยวไม่กล้านอน”

ทักษะการจัดระเบียบชุมชน องค์การประชาคมการท่องเที่ยวได้มีการกำหนดกฎข้อบังคับแก่ประชาคมและนักท่องเที่ยว ในบางประชาคมมีคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยวให้ทราบถึงข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติเมื่ออยู่ในชุมชน

ปัจจัยเงื่อนไขของการเกิดทักษะองค์กร

- ➡ ทักษะขององค์กรเป็นทักษะที่เกิดจากการสั่งสมของการดำเนินงานขององค์กร ตั้งแต่ก่อนการเกิดองค์กรประชาคมการท่องเที่ยว
- ➡ ผู้นำองค์กรเป็นผู้นำตามธรรมชาติที่มีพัฒนาการของการยอมรับและศรัทธาในด้านความรู้ความสามารถ การมีใจเสียสละ คือเป็นทั้ง “คนเก่ง” และ “คนดี”
- ➡ การทำงานในลักษณะภาคีเครือข่ายเปิดโอกาสให้มีองค์กรที่หลากหลายร่วมมือการทำงาน ทำให้มีโอกาสของการมีทักษะที่หลากหลายมากขึ้น
- ➡ การจัดการประชาคมการท่องเที่ยวในหลายพื้นที่มีองค์กรภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสถาบันการศึกษามีส่วนช่วยเหลือดูแลการดำเนินงาน ให้คำแนะนำ พาคณะกรรมการไปศึกษาดูงาน
- ➡ ทักษะการทำงานของบุคลากรในองค์กรเป็นทักษะที่ติดตัวมาจากประสบการณ์ในการทำงานในอดีต
- ➡ การเกิดของทักษะเป็นสิ่งที่เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในการทำงาน การได้ศึกษาเรียนรู้โดยตรงมีจำนวนน้อย
- ➡ การมีโอกาสได้ศึกษาดูงานเป็นการเพิ่มทักษะการทำงานได้เป็นอย่างดี

2.5 ทักษะการทำงานของปัจเจกบุคคลของแรงงานภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นและปัจจัยเงื่อนไข

ทักษะการทำงานของปัจเจกบุคคล ประกอบด้วยทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิด

ทักษะด้านเทคนิค ที่สำคัญคือทักษะการบริการการท่องเที่ยวใน 5 ประชาคมท่องเที่ยวที่ศึกษา มีลักษณะของการบริการที่แตกต่างกัน บางประชาคมการท่องเที่ยว เป็นสถานที่ที่อยู่ในเมือง จะไม่มีความจำเป็นด้านบริการที่พัก และปัจเจกบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในด้านใดนั้นขึ้นอยู่กับทักษะที่มีอยู่ก่อน และเรียนรู้พัฒนาทักษะจากประสบการณ์การทำงานจริง

ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ อธิบายความเป็นมิตร การยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว (Hospitality) เป็นทักษะพื้นฐานที่พบในทุกประชาคม ทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ทักษะที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ **ทักษะการสื่อสาร** (Communication skill) ทักษะที่พบส่วนใหญ่คือ **ทักษะการใช้ภาษาไทยกลาง** จะมีปัญหาเฉพาะในพื้นที่ประชาคมที่เป็นชาวเขา ซึ่งก็สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่คือนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มาของทักษะการสื่อสารคือการได้เรียนในโรงเรียน

ทักษะด้านความคิด เป็นทักษะที่ปรากฏในประชาคมการท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะระดับผู้ปฏิบัติการ (ทักษะด้านความคิดจะมีน้ำหนักความสำคัญมากในกลุ่มผู้บริหารระดับสูง) ทักษะด้านความคิดปรากฏบ้างในผู้นำบางคน

โดยสรุปจะเห็นว่าแต่ละประชาคม จะมีทักษะที่เป็นจุดแข็งเอกลักษณ์เฉพาะตน ตามบริบทเงื่อนไขของพื้นที่ แต่จะมีจุดแข็งร่วมคือ **ความมีมนุษยสัมพันธ์** และการเต็มใจให้บริการ การต้อนรับ

ทักษะที่ควรพัฒนา จะแตกต่างกันตามประเภทของงาน เช่น ผู้ขายของที่ระลึก, ไกด์ ต้องการพัฒนาทักษะที่แตกต่างกัน

ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน มีความต้องการพัฒนาตนเอง และได้มีความพยายามในการพึ่งตนเอง จากการสังเกต ขวนขวายหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะโดยพื้นฐานการทำกิจกรรมที่ตนเองชอบสนใจและมีความถนัด เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ทำให้ปัจเจกบุคคล อยากเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ภาค 3 : การวิเคราะห์ทางเลือกในการพัฒนาทักษะแรงงาน

3.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ท้องถิ่นในเชิงประชาคม จังหวัดน่าน

- อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวท้องถิ่นในเชิงประชาคม มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม ดังนี้

จุดแข็ง

- ➡ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีคุณภาพและหลากหลาย มีภูมิปัญญาชาวบ้านที่หลากหลาย
- ➡ ประเพณีวัฒนธรรมไทย “ใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ” อยู่ในสายเลือดของคนไทย
- ➡ ความสัมพันธ์ภายในองค์กรดี รูปแบบความสัมพันธ์เป็นแบบญาติมิตร
- ➡ ปัจจุบันชุมชนยังคิดว่าการท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้เสริม มิใช่รายได้หลัก
- ➡ การบริหารจัดการองค์กรแบบยืดหยุ่น ไม่มีกฎตายตัว ทำให้ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ได้ง่าย
- ➡ การมีกลุ่มองค์กรอนุรักษ์ที่เข้มแข็งเป็นฐานในการทำงานเชิงประชาคมได้อย่างดี

จุดอ่อน

- ➡ การร่วมมือของภาคีเครือข่าย
- ➡ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรค่อนข้างน้อยและยังคงความสัมพันธ์ในแนวดิ่งมากกว่าแนวราบ ภาครัฐต้องทำงานในแนวราบให้มากขึ้น
- ➡ ยังขาดการมองอนาคตร่วมกันของชุมชนและจังหวัดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงองค์กรร่วม นโยบายและการประสานงานการท่องเที่ยวต้องชัดเจน
- ➡ ความรู้ความเข้าใจ การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนยังมีขอบเขตจำกัด และอยู่ในวงแคบ
- ➡ ความเป็นอาชีพเสริมของการการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน จึงมีขอบเขตจำกัด

- ➡ มีการจัดการท่องเที่ยวโดยไม่มีการประเมินศักยภาพและประเมินตนเอง
- ➡ การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ไม่เพียงพอ

โอกาส

- ➡ กระแสการท่องเที่ยวที่ไม่ใช่การท่องเที่ยวแบบมวลชน
- ➡ ความไม่มั่นคงปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวประเทศอื่น
- ➡ การมีทุนทางประชาคม เป็นโอกาสในการขับเคลื่อนประชาคมการท่องเที่ยว
- ➡ น่านยังถูกรุกรานจากความเจริญน้อย เส้นทางคมนาคมไม่พร้อม จึงทำให้ชุมชนมีโอกาสเตรียมตัวพัฒนา
- ➡ การกระจายอำนาจการจัดการสู่ท้องถิ่น

ภัยคุกคาม

- ➡ กระบวนทัศน์ของการพัฒนาการท่องเที่ยว 2 กระแส ที่มุ่งการสร้างรายได้มากกว่า จะคำนึงถึงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชน
- ➡ หากชุมชนมุ่งเศรษฐกิจ ผลประโยชน์ ทุกคนมุ่งสร้างรายได้ของตน การเสียสละ เวลาเพื่อส่วนรวมจะน้อย และจะก่อให้เกิดความขัดแย้ง
- ➡ นโยบายการท่องเที่ยวระดับประเทศและจังหวัดต้องให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวในทิศทางนี้อย่างจริงจัง
- วงจรการท่องเที่ยวในชุมชน มี 4 ระยะ ดังนี้
 - ระยะที่ 1 นักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาในชุมชน ประชาชนยินดีต้อนรับ แบ่งปันสิ่งที่มีอยู่ ให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น แบ่งบ้านให้พัก
 - ระยะที่ 2 นักท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนมากขึ้น ชุมชนเริ่มใช้ทรัพยากรของชุมชน เพื่อบริการนักท่องเที่ยว แต่ชุมชนยังไม่เคียดแค้น
 - ระยะที่ 3 นักท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนมาก เริ่มเบียดบังทรัพยากรของชุมชน กระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ชุมชนุ่นวาย
 - ระยะที่ 4 ชุมชนแออัดไม่น่าเที่ยว นักท่องเที่ยวลดลง และไม่มาเที่ยว

ประชาคมการท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน 5 ประชาคม อยู่ในระยะที่ 1 ต่อระยะที่ 2 จึงควรพิจารณาว่าหากไม่ให้เกิดขึ้นไปสู่ระยะที่ 3 และ 4 จะต้องมีการดำเนินการอย่างไร วางแผนร่วมกันอย่างไร

3.2 ทางเลือกในการพัฒนาทักษะแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

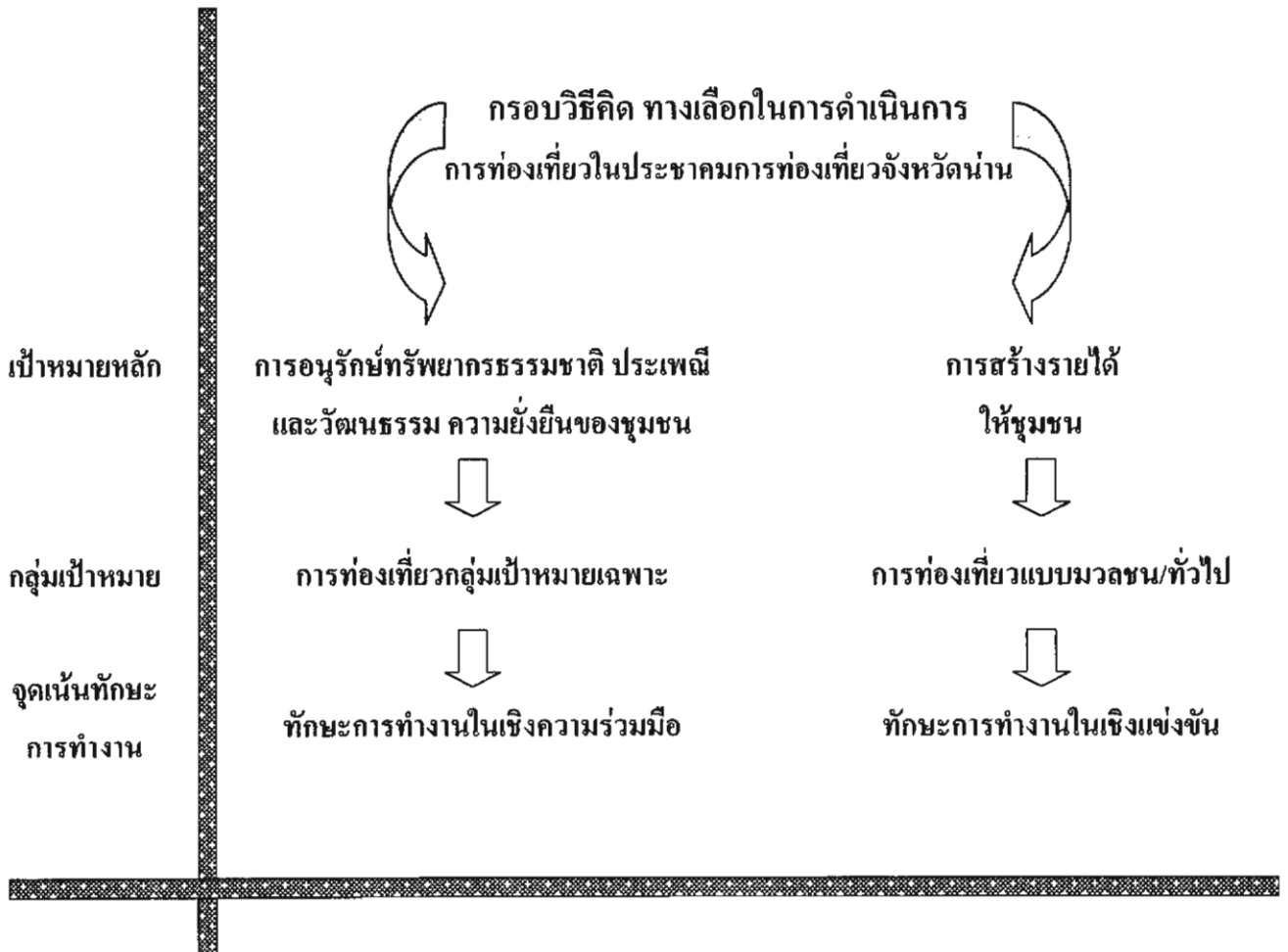
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน จังหวัดน่านอยู่ในระยะเริ่มต้นไม่นานยังมีโอกาสที่จะวางแผนและกำหนดทิศทาง วางตำแหน่งการท่องเที่ยวของจังหวัดให้ชัดเจนขึ้นได้ แต่ควรดำเนินการโดยเร่งด่วน เนื่องจากกระแสการเปลี่ยนแปลงเร็วมาก หากไม่ดำเนินการแต่เนิ่นๆ จะไม่ทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ลักษณะของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จะมีทั้งรูปแบบการท่องเที่ยวในคลื่นลูกที่สอง “การท่องเที่ยวแบบมวลชน” และกระแสนี้ยังคงเป็นกระบวนทัศน์หลักของการท่องเที่ยวในสังคมไทยและสังคมโลกในหลายประเทศ ในขณะนี้กระแสการท่องเที่ยวแบบคลื่นลูกที่สาม “การท่องเที่ยวแบบมีความสนใจพิเศษ” การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน อาจจำเป็นต้องจำแนกพื้นที่ (Zoning) พื้นที่ใดที่จะจัดการท่องเที่ยวแบบมวลชน และพื้นที่ใดจะจัดการท่องเที่ยวแบบความสนใจพิเศษ นับตรงนี้หมายความว่าความรวมถึง ทักษะแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว 2 ประเภท จะแตกต่างกัน การท่องเที่ยวแบบมวลชนให้ความสำคัญต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มุ่งด้านการสร้างรายได้เป็นหลัก ในขณะที่การท่องเที่ยวแบบความสนใจพิเศษ มุ่งทั้งความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและความพึงพอใจของชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว หวังผลการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ด้วยความเคารพและเข้าใจซึ่งกันและกัน การสร้างรายได้มิใช่เป้าหมายหลัก ทักษะแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแบบคลื่นลูกที่สอง จะเป็นทักษะแรงงานในลักษณะขององค์กรและปัจเจกบุคคล แบบองค์กรธุรกิจสมัยใหม่ที่มุ่งหวังกำไรเป็นหลัก

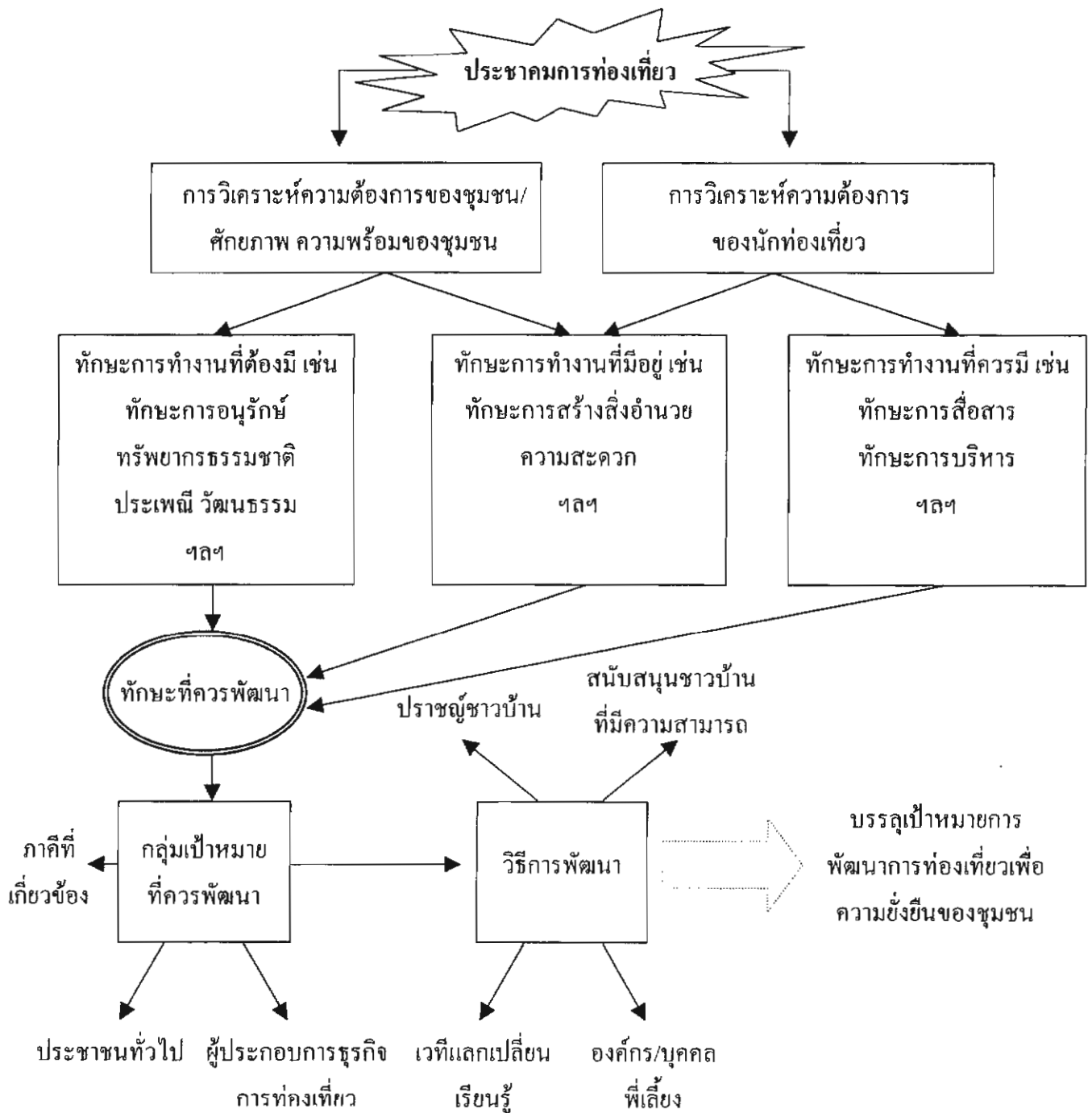
ทักษะแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเชิงประชาคมในท้องถิ่นของจังหวัดน่านในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังไม่มีความพร้อมสำหรับการท่องเที่ยวแบบมวลชน ที่แข่งขัน ทำกำไร และอาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทักษะแรงงานไปในทิศทางนั้นเท่านั้น หากเข้าใจบริบทและทิศทางที่ควรเป็นของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ประชาคมการท่องเที่ยวจังหวัดน่านควรจะเป็นผู้กำหนดทิศทางที่ตนเองต้องการมากกว่าที่จะปล่อยไปตามกระแส

การพัฒนาทักษะแรงงานทั้งในเชิงทรัพยากรมนุษย์เป็นหน้าที่โดยตรงของทุกฝ่ายที่ควรทำงานร่วมกันในวิถีทางประชาสังคมซึ่งหมายรวมถึงฝ่ายประชาชน ภาครัฐ ภาคธุรกิจ สถาบันการศึกษา และสถาบันวิชาการ ในฐานะผู้ผลิตที่ต้องประสานสัมพันธ์กับบริบทและแนวโน้มของตลาด

แรงงาน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันในการทำงานระหว่างภาคีการท่องเที่ยวต่างๆ เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญสำหรับสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาทักษะแรงงานการท่องเที่ยวในอนาคตของจังหวัดน่าน

แนวทางในการพัฒนาทักษะการทำงานในประชาคมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

ดำเนินการภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตาม ประเมินผล

ภาค 4 การสังเคราะห์บทเรียนจากการวิจัย

4.1 บทเรียนในเชิงเนื้อหา

- การดำเนินงานในรูปแบบของประชาคม จะทำให้เกิดการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น เป็นกลไกให้เกิดการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนได้ทางหนึ่ง แต่การก่อเกิดประชาคมการท่องเที่ยวที่เข้มแข็ง จำเป็นต้องใช้เวลาในการปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันของภาครัฐ เอกชน และประชาชน ประชาคมการท่องเที่ยวบางประชาคมปรับเปลี่ยนจากความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรอนุรักษ์ธรรมชาติ มาสู่ความเข้มแข็งองค์กรการท่องเที่ยว แต่ในบางประชาคม การท่องเที่ยวเป็น “เนื้อหา” ที่ก่อให้เกิดกระบวนการประชาคม

- ในด้านทักษะการทำงาน ทักษะที่จำเป็นในการทำงานเชิงประชาคมคือทักษะท่าทีในการมองเพื่อนมนุษย์ในเชิงบวก ซึ่งจะนำไปสู่การทำงานร่วมกันเชิงฉันทามติ การมีภาคีหลายฝ่ายร่วมคิดร่วมทำงานการท่องเที่ยวในชุมชนจะทำให้ชุมชนได้คำตอบว่าควรจะจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหรือไม่อย่างไร หากคิดทบทวนด้วยตนเองโดยปราศจากการครอบงำจากบุคคลภายนอกชุมชน อาจได้คำตอบว่า “ไม่ควรจัดการท่องเที่ยวในชุมชน” เช่น ชุมชนมีทักษะการทำเกษตรกรรมและสามารถพึ่งพิงรายได้หลักจากอาชีพการเกษตร หากมาจัดการท่องเที่ยวที่ไม่ใช่ทักษะที่ถนัด และเป็นเพียงอาชีพเสริม ประกอบกับช่วงว่างจากงานเกษตรกรรมที่จะมีเวลาจัดการท่องเที่ยวในชุมชนก็เป็นฤดูกาลที่ไม่เหมาะแก่การท่องเที่ยว (ฤดูฝน) สิ่งเหล่านี้ชุมชนต้องเป็นผู้ทบทวนและตัดสินใจด้วยตนเอง

ประชาคมการท่องเที่ยวที่เข้มแข็ง จะเป็นผู้กำหนดทิศทางเป้าหมายของการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน และจะเป็นผู้กำหนดทักษะการทำงานในประชาคมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนของตนเองได้

- การใช้กรอบในการพิจารณาทักษะการทำงานที่แตกต่างกันระหว่างการทำงานเพื่อเศรษฐกิจ รายได้เป็นหลัก กับการทำงานในเชิงความร่วมมือเพื่อเป้าหมายของคุณภาพชีวิตในชุมชน จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาทักษะการทำงานที่แตกต่างกัน

- การขับเคลื่อนสังคม สิ่งที่เป็นจุดอ่อนขณะนี้คือ ทักษะทางความคิด (Conceptual Skills) ทุกฝ่ายต้องเข้าใจตรงกันว่าปรัชญาหรือเป้าหมายที่แท้จริงของเรื่องนั้นๆ คืออะไร อะไรคือการพัฒนาแบบยั่งยืน อะไรคือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ต้องชัดเจนในเป้าหมาย ก่อนกระบวนการดำเนินการ หลายครั้งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นความขัดแย้งที่กระบวนการ โดยที่แต่ละฝ่ายไม่

ได้ชัดเจนว่ามีเป้าหมายอะไร บางครั้งอาจมีเป้าหมายร่วมกัน แต่แตกต่างกันวิธีการดำเนินงาน ซึ่งกรณีนี้น่าจะมีโอกาสประนีประนอมได้

4.2 บทเรียนในเชิงระเบียบวิธี

- การทำวิจัยในลักษณะสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรมีกระบวนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้เป็นระยะๆ ในระหว่างการทำวิจัย การจัดเวที การเรียนรู้เพื่อนำเสนอผลการวิจัยเบื้องต้นเมื่อสิ้นสุดโครงการวิจัยเป็นสิ่งที่ดี แต่ไม่พอเพียง
- การมีนักวิจัยในท้องถิ่น นอกเหนือจากนักวิจัยในส่วนกลาง เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผลการวิจัยมีความครบถ้วน ยิ่งตรง สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หากเป็นไปได้ ควรมีกระบวนการสร้างทีมวิจัยในท้องถิ่นที่มีจำนวนมากกว่า 1 คน เพื่อดำเนินกิจกรรมสืบเนื่องที่เป็นผลการวิจัยและเป็นการสร้างความเข้มแข็งในเชิงวิชาการในทางหนึ่ง
- การจัดเวทีท้องถิ่นเสนอผลการวิจัยเบื้องต้น หากการคัดเลือกผู้เข้าร่วมเวที และมีการออกแบบกิจกรรมในการประชุมสัมมนาที่ดีจะได้ข้อคิดที่มีประโยชน์
- ความหลากหลายของบริบทพื้นที่และบริบทการท่องเที่ยวของประชาคมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยระเบียบวิธีวิจัยในเชิงผสมผสาน ทั้งในการวิจัยในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และการกำหนดส่วนผสมที่พอดี จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงและมีประสิทธิภาพ
- การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทักษะการทำงานขององค์กรและปัจเจกบุคคลในงานประชาคมการท่องเที่ยว องค์ความรู้ในการดำเนินงานในลักษณะนี้ควรได้รับการสานต่อในการแสวงหาคำตอบว่าองค์กรชุมชนทั้ง 3 ภาคีและปัจเจกบุคคล มีวิธีการเรียนรู้ จัดการตนเองในการดำรงตนภายในภาวะกระแสโลกาภิวัตน์และความยั่งยืนของชุมชนได้อย่างไร

บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์ ศูนย์ส่งเสริมการค้าขาย. (2544). รายงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ปี 2544.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2543). คู่มือการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.), พิมพ์ครั้งที่ 2.
- _____. (2543). แผนแม่บทอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งชาติ (2544 – 2553). กองวางแผนมหภาค การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2544). เข้าใจถิ่น เข้าใจเที่ยว น่าน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแปลน พรินติ้ง จำกัด.
- _____. (2545). การท่องเที่ยวในคลื่นลูกที่สาม กระแสคลื่น : กระแสท่องเที่ยว. (Online). Available URL: <http://www.tat.or.th/~statdiv3/stat.htm>.
- นิคม ดีพอ, สำรวบ ผิดผล และคณะ. (2543). องค์การทางสังคมและพัฒนาการความเป็นประชาคมตำบล กรณีศึกษาดำบลเมืองจ๋ม ถึงอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.).
- ยศ สันตสมบัติ และคณะ. (2543). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและ การจัดการทรัพยากร. โครงการพัฒนาองค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย (BRT) โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (สทช.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.).
- ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมการค้าขายจังหวัดน่าน. (2544). รายงานการอบรมโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนที่สูง วันที่ 27-29 สิงหาคม 2544 ณ บ้านสันเจริญ หมู่ที่ 6 ตำบลผาทอง อำเภอท่าช้าง จังหวัดน่าน. (เอกสารอัดสำเนา).
- สามารถ ศรีจันทร์ และคณะ. (2542). ศิลาแลง : บทเรียนแห่งการสร้างคามเข้มแข็งของชุมชนโดยผ่านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2542). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือตอนบนระยะ 10 ปี. เล่มที่ 2, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วุฒิชัย โลหะโชติ และคณะ. (2544). สรุปรายงานเวทีประชาคมตำบลสวก เรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมโบราณสถาน-โบราณวัตถุ. ศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน. (เอกสารอัดสำเนา).

อรทัย อาจอ่ำ และกุศล สุนทรธาดา. (2541). จังหวัดน่าน : บนเส้นทางสู่การสร้างประชาสังคมของไทย. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

อานันท์ ปันยารชุน. (2543). “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน” จุลสารการท่องเที่ยว ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน 2543.

โอภาส ปัญญา และพิเชษฐ หนองช้าง (บรรณาธิการ) (2542). ประชาคมรากหญ้า ขบวนการคนกล้าสร้างบ้าน วันใหม่. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

Black J. Stewart, Gregersen Hal B. Mendenhall Mark E. and Stroh Linda K. (1999). **Globalizing People Through International Assignments**. Massachusetts: Addison-wesley longman, Inc.

Katz, Robert L. (1955). **Skill of Effective Administrator**, **Harvard Business Review**. Vol 33, No.1 (January – February).

Settamalinee Suchart. (1999). **From Tourism to Ecotourism : A Civil Society Movement in Northern Thailand 7th**. International Conference on Thai Studies Amsterdam July, 4-8 1999.

กำหนดการสัมมนาเสนอผลการวิจัย

ทักษะการทำงานและปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงาน

ของแรงงานภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่น

: กรณีศึกษาในกลุ่มประชาคม (Civic groups) ภาคเหนือตอนบน (จังหวัดน่าน)

วันอาทิตย์ที่ 10 มีนาคม 2545 ณ โรงแรมเทวราช อ.เมือง จ.น่าน เวลา 08.30 – 15.30 น.

โดยคณะผู้วิจัยจากคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียนรับเอกสาร
09.00 – 09.15 น.	ชี้แจงความเป็นมาของโครงการวิจัย (รศ.ดร.เนาวรัตน์ พลายน้อย)
09.15 – 09.30 น.	พิธีเปิดการสัมมนา
09.30 – 09.40 น.	แนะนำตัวผู้เข้าร่วมสัมมนา
09.40 – 10.30 น.	เสนอผลการวิจัย (รศ.ดร.สุภาวีย์ พลายน้อย และคณะ)
10.30 – 10.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.45 – 11.15 น.	อภิปรายให้ข้อสังเกตต่อผลการวิจัยและให้ความเห็น “ดูจากอะไรจึงจะรู้ว่าประชาคมการท่องเที่ยวสามารถจัดการท่องเที่ยวได้ดี” (ผู้แทนประชาคมการท่องเที่ยว 5 ประชาคมของจังหวัดน่าน)
11.15 – 11.45 น.	อภิปรายให้ข้อสังเกตต่อผลการวิจัยและอภิปราย “ข้อสังเกตที่มีต่อทักษะการจัดการท่องเที่ยวของ 5 ประชาคมจังหวัดน่าน” (ผู้แทนภาคราชการและภาคธุรกิจ)
11.45 – 12.15 น.	อภิปรายทั่วไปโดยผู้เข้าร่วมประชุม
12.15 – 13.15 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.15 – 14.30 น.	แบ่งกลุ่มระดมสมองเพื่อหาข้อเสนอแนะและพัฒนาทักษะแรงงาน ในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มประชาคมจังหวัดน่าน ในประเด็นต่อไปนี้ 1) ทักษะความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวที่ประชาคมท่องเที่ยว จังหวัดน่านควรมีเพิ่มขึ้นคือทักษะใดบ้าง 2) ทำอย่างไรจึงจะมีทักษะในข้อ 1. เพิ่มขึ้นได้ 3) รูปแบบความร่วมมือที่ควรพัฒนาขึ้นในจังหวัดน่าน เพื่อพัฒนาทักษะ ด้านการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน
14.30 – 14.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
14.45 – 15.15 น.	เสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย
15.15 – 15.30 น.	อภิปรายทั่วไปและปิดการประชุม

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนาเสนอผลการวิจัย
ทักษะการทำงานและปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงาน
ของแรงงานภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่น
: กรณีศึกษาในกลุ่มประชาคม (Civic groups) ภาคเหนือตอนบน (จังหวัดน่าน)
วันที่ 10 มีนาคม 2545 ณ โรงแรมทวาราช อ.เมือง จ.น่าน
เวลา 08.30 – 15.00 น.

กลุ่มประชาคมพระธาตุแช่แห้ง

1. นายวุฒิไกร ดวงพิกุล	ประธาน อบต.ฝายแก้ว
101 ม.9 ต.ฝายแก้ว กิ่งอำเภอภูเพียง จ.น่าน 55000
โทร. 0-1602-2807, 0-5475-0770
2. คุณกรณ์ จันทร์วิทา	เลขานุการสถาบันการเรียนรู้ท้องถิ่น จ.น่าน
กองเลขานุการสถาบันการเรียนรู้ท้องถิ่นจังหวัดน่าน
วัดพระธาตุแช่แห้ง ต.ม่วงตึ๊ด กิ่งอำเภอภูเพียง
จ.น่าน 55000 โทร. 0-1993-7677, 0-5475-7636
โทรสาร 0-5475-7636

กลุ่มประชาคมบ่อสวก

3. นายคำป็น สีโน	ผู้ใหญ่บ้านบ่อสวก หมู่ 1
16 ม.1 ต.สวก อ.เมือง จ.น่าน
4. จ.ส.ต.มนัส ตีคำ	
5. นายสุชาติ คนการณั	2 ม.10 ต.สวก อ.เมือง จ.น่าน
6. นายธงชัย อุดมา	99 ม.1 ต.สวก อ.เมือง จ.น่าน โทร. 0-9952-8216

กลุ่มประชาคมบ้านหาดผาชน

7. นายเสวียน สองสีขวา	ผู้ใหญ่บ้านหาดผาชน
32 ม.3 ต.เมืองจั้ง กิ่งอำเภอภูเพียง จ.น่าน 55000
8. นายอรุณ พุ่มสะอาด	สมาชิก อบต.เมืองจั้ง
18 ม.3 ต.เมืองจั้ง กิ่งอำเภอภูเพียง จ.น่าน 55000

กลุ่มประชาคมบ้านหาดผาชน (ต่อ)

9. นางนงคัลลักษ์ เพชรดิน	ประธานประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์
119 ม.3 ต.เมืองจัง กิ่งอำเภอภูเพียง จ.น่าน 55000
10. นางทองเพียร ปะนะ	ประธานแม่บ้านหาดผาชน
122 ม.3 ต.เมืองจัง กิ่งอำเภอภูเพียง จ.น่าน 55000

กลุ่มประชาคมบ้านน้ำว้า

11. นายสุริยนต์ โพธิบัณฑิต	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม
อุทยานแห่งชาติแม่จริม
ต.น้ำปาย อ.แม่จริม จ.น่าน 55170
โทร. 0-9944-4014
12. นายเจริญ ชมคำ	ปลัด อบต.น้ำพาง
13. นายเขียน แสนปุ่น	สมาชิกกลุ่มแพไม้
38/1 ม.5 บ้านน้ำว้า ต.น้ำพาง อ.แม่จริม จ.น่าน 55170
โทร. 0-5477-9126
14. นายเมฆินทร์ คำมงคล	(ปลัดอำเภอแม่จริม: เลขานุการชมรมอนุรักษ์การท่องเที่ยว
แก่น้ำว้า)
ที่ทำการปกครองอำเภอแม่จริม จ.น่าน 55170
โทร. 0-5476-9050

กลุ่มประชาคมบ้านสันเจริญ

15. นายเจริญศักดิ์ เลิศวราชูฑ์	ผู้ใหญ่บ้านสันเจริญ
55/40 ม.6 ต.ผาทอง อ.ท่าวังผา จ.น่าน 55140
โทร. 0-5477-9302-3
16. นายเกาแก้ว แซ่พร๋าน	มักคุเทศก์
28 ม.6 ต.ผาทอง อ.ท่าวังผา จ.น่าน 55140
โทร. 0-5477-9302-3
17. นายเสวียน อะทะไซ	ประธาน อบต.ผาทอง
173 ม.8 ต.ผาทอง อ.ท่าวังผา จ.น่าน 55140
โทร. 0-9555-1604

ภาคีที่เกี่ยวข้อง

18. นายวรพจน์ ประทีปรัตน์	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและแผนจังหวัดน่าน
19. นายฐิณนะ เหลี่ยมจงกล	ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา
20. นายพิชพงศ์ พิทักษ์	ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา
21. นางสาวจิรวดี จันทรวีทา	ชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน
288/3 ถ.มหาศ อ.เมือง จ.น่าน 55000
โทร. 0-1208-8825, 0-5471-0216, 0-5477-2445
22. นายประสิทธิ์ พูลทอง	ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดน่าน
23. นางสาวพวงพยอม คำมุง	สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดน่าน
24. นางสาวทัศนดา ธรรมสถิตย์	วิทยาลัยเทคนิคน่าน
25. นางสุภาวดี วาทิกทินกร	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดน่าน
26. ผศ.ชัยยุทธ ชะวิชาญ	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตน่าน
27. นายสามารถ หาญคำ	วิทยาลัยสารพัดช่างน่าน

คณะผู้วิจัย

1. รศ.ดร.เนาวรัตน์ พลายน้อย	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2. รศ.ดร.ศุภวัตร พลายน้อย	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
3. ผศ.ปฐพี มอนซอน	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
4. นายพิเชษฐ หนองช้าง	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน
5. นางสาวนันทนา พวงทอง	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาพแสดงกิจกรรมการจัด “เวทีท้องถิ่น”

“เวทีประชาคมท้องถิ่นจังหวัดน่าน”
วันที่ 10 มีนาคม 2545 ณ โรงแรมเทวราช จังหวัดน่าน

การอภิปราย

การประชุมกลุ่ม

การรับฟังการเสนอผลการวิจัย

ทักษะการทำงานและปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงาน
ของแรงงานภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่น
: กรณีศึกษาในกลุ่มประชาคม(Civic groups)ภาคเหนือตอนบนจังหวัดน่าน
วันอาทิตย์ที่ 10 มีนาคม พ.ศ.2545

ประเด็นการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

①ทักษะความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวที่ประชาคมท่องเที่ยวจังหวัดน่านควรมีเพิ่มขึ้นคือทักษะใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

②ทำอย่างไรจึงจะมีทักษะในข้อ ① เพิ่มขึ้นได้

.....

.....

.....

.....

③รูปแบบความร่วมมือที่ควรพัฒนาขึ้นในจังหวัดน่าน เพื่อพัฒนาทักษะด้านการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน

.....

.....

.....

.....

☛ เวลาในการประชุมกลุ่มย่อย 13.15-14.30 น.

☛ การเสนอผลการระดมความคิดเห็น 14.45-15.15 น.

ผลการประชุมกลุ่มย่อย
โครงการทักษะการทำงานและปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงาน
ของแรงงานภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่น
: กรณีศึกษาในกลุ่มประชาคม (Civic groups) ภาคเหนือตอนบน (จังหวัดน่าน)

ประชาคม.....

ผู้เข้าร่วมประชุม

ประธาน :

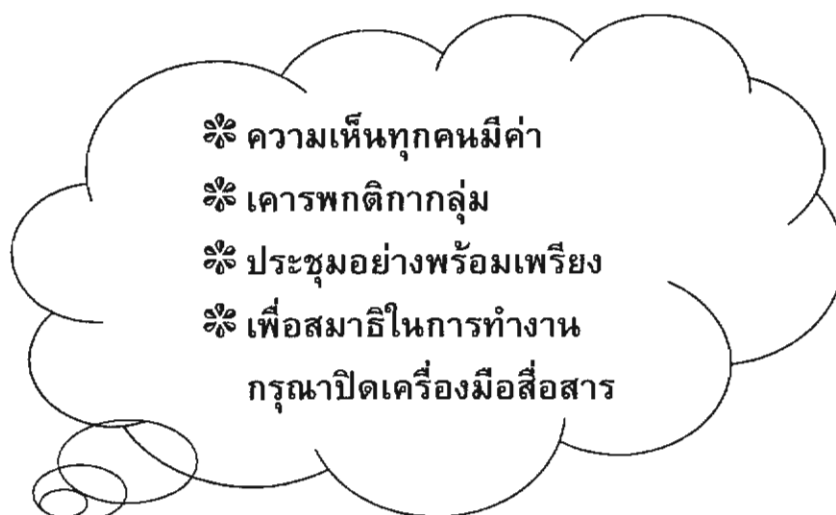
เลขากลุ่ม :

ผู้นำเสนอ :

ผู้ควบคุมเวลา :

สมาชิกกลุ่ม

1.
2.
3.
4.
5.

แบบสำรวจและประเมินความคิดในการประชุมเรื่อง ทักษะการทำงานและปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงาน ของแรงงานภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่น : กรณีศึกษาในกลุ่มประชาคม (Civic groups) ภาคเหนือตอนบน จัดโดยคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีนาคม 2545
--

คำชี้แจง : คณะผู้จัดการประชุมขอขอบคุณทุกท่านที่ได้กรุณาเข้าร่วมประชุมและให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในครั้งนี้ แต่เนื่องจากระยะเวลาการประชุมมีจำกัด และความคิดเห็นของทุกท่านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ คณะผู้จัดการประชุมจึงใคร่ขอให้ท่าน แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

1. บทบาทของท่านที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดนี้.....
.....
.....
2. ภาพลักษณ์ (Brand Image) และจุดขาย (Theme) ของการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยกลุ่มประชาคมในจังหวัดนี้ควรเป็นอย่างไร (เช่น มีจุดขายด้านอัตลักษณ์ไมตรีของคนมีลักษณะเป็นมิตร, แหล่งท่องเที่ยวสวยงาม, ค่าใช้จ่ายไม่แพง ฯลฯ เป็นต้น).....
.....
.....
.....
.....
3. หากจะดูว่าการท่องเที่ยวที่จัดโดยกลุ่มประชาคมในจังหวัดนี้ประสบความสำเร็จควรดูจากอะไรบ้าง.....
.....
.....
.....
.....
4. จุดแข็ง/จุดได้เปรียบของการท่องเที่ยวที่จัดโดยกลุ่มประชาคมในจังหวัดนี้คืออะไร (เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ, การตลาด, การประชาสัมพันธ์ทำได้ดี ฯลฯ).....
.....
.....
.....
.....

5. จุดที่ควรปรับปรุงของการท่องเที่ยวที่จัดโดยกลุ่มประชาคมในจังหวัดนี้คือเรื่องใด.....
.....
.....
6. ความสามารถหรือทักษะที่มีอยู่แล้วเป็นอย่างดีในการจัดการท่องเที่ยวโดยกลุ่มประชาคมในจังหวัดนี้คือความสามารถด้านใดบ้าง.....
.....
.....
และเราจะสามารถรักษาให้ทักษะความสามารถที่มีอยู่แล้วยังขึ้นคลอคไปได้อย่างไร.....
.....
.....
7. ความสามารถหรือทักษะที่ยังมีอยู่ไม่เพียงพอในการจัดการท่องเที่ยวโดยกลุ่มประชาคมในจังหวัดนี้คือเรื่องใดบ้าง.....
.....
.....
และเพื่อให้มีความสามารถ/ทักษะเหล่านี้เพิ่มขึ้น ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร.....
.....
.....
8. ข้อคิดเห็นอื่นๆ โดยเสรีของท่านเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะความสามารถด้านการท่องเที่ยวในชุมชนของกลุ่มประชาคม.....
.....
.....
.....
.....
9. ข้อเสนอของท่านต่อการจัดประชุมเสนอผลการวิจัยในวันนี้.....
.....
.....
.....
.....

การพัฒนาฝีมือแรงงานที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว ของหน่วยงาน/องค์กรในจังหวัดน่าน

1. ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดน่าน

- 1) การทอผ้าไทยลื้อ เป็นหลักสูตรที่หน่วยงานออกไปดำเนินการนอกหน่วยงาน เปิดไปประมาณ 3 รุ่น รุ่นละ 25 คน
- 2) โครงการรองรับการว่างงาน (โครงการพิเศษปีนี้)
 - ➔ การทอผ้า
 - ➔ การทำเครื่องเงินประดับ
 ซึ่งจะดำเนินการในเดือนมีนาคม – เมษายน ในอนาคตจะเปิดหลักสูตรฝึกอบรมคอมพิวเตอร์ และ Internet

2. วิทยาลัยสารพัดช่าง

- ➔ การทำอาหารไทยและขนม เป็นหลักสูตรระยะสั้น เปิดประมาณ 5 โมง – 2 ทุ่ม รุ่นละ 20 คน

3. วิทยาลัยเทคนิคน่าน

- ➔ หลักสูตรคหกรรม เป็นหลักสูตรนักเรียนภาคปกติ ปวช./ ปวส.

4. สถาบันราชมงคลวิทยาเขตน่าน

- ➔ หลักสูตรเทคโนโลยีอาหาร (ปวช./ ปวส./ ปริญญาตรี) นักเรียนภาคปกติ ในอนาคตกำลังขอเปิดหลักสูตรด้านการท่องเที่ยวร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. วิทยาลัยการอาชีพปัว

ปัจจุบันไม่มี ในอนาคตจะเปิดหลักสูตรระยะสั้น เกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมือง

6. วิทยาลัยการอาชีพเวียงสา

ปัจจุบันไม่มี ในอนาคตจะเปิดหลักสูตรระยะสั้น จะร่วมทำกับท้องถิ่น โดยจะเปิดวิชาที่ท้องถิ่นต้องการ

7. การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดน่าน (กศน.)

- 1) การทำอาหาร
- 2) การทอผ้า
- 3) สมุนไพร
- 4) หัตถกรรมหรือจักสาน

ปัจจุบัน กศน. ได้ดำเนินการเรื่องดังกล่าว โดย กศน. ระดับอำเภอ เป็นหลักสูตรระยะสั้น สำหรับหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ การบริการ โรงแรม เป็นต้น มีหลักสูตรอยู่แล้ว ปัจจุบันไม่ได้ทำ ขึ้นอยู่กับความต้องการของท้องถิ่นร่วมทำแผนกับ กศน. ระดับอำเภอ จังหวัดจะพิจารณาสนับสนุน

ตัวอย่าง : แผ่นพับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในชุมชน

ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขาจังหวัดน่าน

เชิญเที่ยว

ภูส่น

บ้านสันเจริญ

น.6 พ.ม.ของ อ.ท่าวังผา จ.น่าน

steย ... และวิถีชีวิต
...
... ดอยวาว "น้ำตกต้น"
... สวนกาแฟ ฯลฯ
... ชมการแสดงประจำเผ่า

ของดีป่อสวก

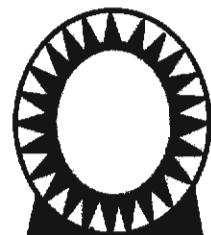
เคาแหโบราณ คำนานพระเครื่อง
ปองแห่งป่อเกลือ แข่งเรือหม้อชา

“I have watched the cultures of all lands blow
around my house and other winds have blown
the seeds of peace, for travel is the language of peace”

Mahatma Gandhi

“Travel has become one of the great forces for
peace and understanding in our time,
As people move throughout the world and
learn to know each other, to understand each
other’ s customs and to appreciate the qualities
of the individuals of each nation, we are building
a level of international understanding which can
sharply improve the atmosphere for
world peace”

John F. Kennedy, 1963

ตัวอย่าง : คู่มือการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น : บ้านหาดผาขน

Welcome to Hat Pa Khon

ยินดีต้อนรับที่บ้านหาดผาขน

You've chosen to stay for a few days in a Thai family. Here, you will have the chance to be involved in your host's daily activities and discover the authentic lifestyle in a Northern Thai village.

Here are a few tips and information to make your stay easier.

1. Discover the village - หมู่บ้านหาดผาขน

Hat Pa Khan was founded on the banks of the Nan River approximately 80 years ago, in 1921. It is located in PhuPhiang district, Nan province, approximately 12 km from Nan city.

In 2001, the village counts 548 people, in 126 households. The population belongs to the Thai ethnic group, and practice Buddhism.

Most people are involved in agriculture (rice, corn, mango, longan, litchis, etc.). The villagers are also very active in environment protection and initiated several projects: fish conservation zone, forest conservation zone, and bird conservation zone. It is not rare that farmers and officials from other districts or provinces regularly come to visit these projects and learn how to implement them.

2. Activities - กิจกรรม

Your hosts will take care of you during your stay in the village, unless you express the desire to go and discover it by yourself. They will give you the opportunity to share their life, at work or at home, as well as their friends' and neighbors'.

We encourage you to spend as much time as possible with your host family, and actively participate in their work, in order to really experience Thai lifestyle. Nonetheless, in the next pages, you will find a list of the main activities happening in the village. Do not hesitate to tell your hosts in which ones you are particularly interested, and they will arrange a visit for you (NB: some activities are only available at a particular time of the year).

3. Food - อาหาร

During your stay, your host family will prepare some local food for you. You will most probably eat rice three times a day (it can alternate between sticky rice, which you roll in small balls in your hands and dip in the food) and plain rice.

Thai food is very diverse and tasty, though sometimes very spicy. Your hosts may invite you to gather some ingredients in their garden or in the forest, or to go with them to the market. Take this opportunity to discover new spices, vegetables, fruits, etc. We also encourage you to cook with your family: food may taste even better afterwards.

Thai people will constantly offer you food and drinks. It is polite to accept, even if you do not intend to eat or drink it.

Do not worry about the water quality in the village. It is either filtered bottle water, or boiled water.

If you have some food allergies, or if you are following a special diet, please mention it to your host family (a list is available on the last page).

4. Communication - การติดต่อ

Most of the villagers may not be able to communicate with you in English. Speaking with your hands will probably be the most effective way. An illustrated book in English and Thai is also available and can allow "deeper" conversation (contact the home stay group leader). Take the opportunity of your stay to learn a few Thai words, and teach some basic English to your host family: they are eager to learn.

5. Behavior - การปฏิบัติตัว

Village code - กฎของหมู่บ้าน

Villagers set up their own rules, which apply to themselves as well as to visitors. Please help them respecting these rules.

- 1 Do not bring any weapon in the village
- 2 Do not bring any form of narcotics and do not ask villagers to get some for you
- 3 Do not have or try to have sex with women or men from the village
- 4 Do not provoke villagers or participate in fights
- 5 Do not fish in fish conservation zone.
- 6 Do not cut trees
- 7 Do not make noise after 10:00 p.m.

Private relationships - เครือญาติ

Thai people will usually ask many questions about your private life: family, age, if you are married, have kids, work, income, etc. Do not be shocked by this kind of questions, and be prepared to answer them many times.

Body contact between men and women is not appreciated in public. It will be tolerated because you are a foreigner, but villagers may feel uncomfortable if you kiss or even hold hands in public.

Dressing - การแต่งตัว

Conservative clothing - เสื้อผ้าเรียบร้อย

Nowadays, villagers are often wearing tee-shirts and factory-made conservative clothes. We recommend that you adopt such a style. Please avoid tank tops, sleeveless shirts, short pants.

From dusk till dawn - กลางคืน

Nights can be cool, if not cold, especially during wintertime. In December or January, temperature can be close to zero degrees Celsius.

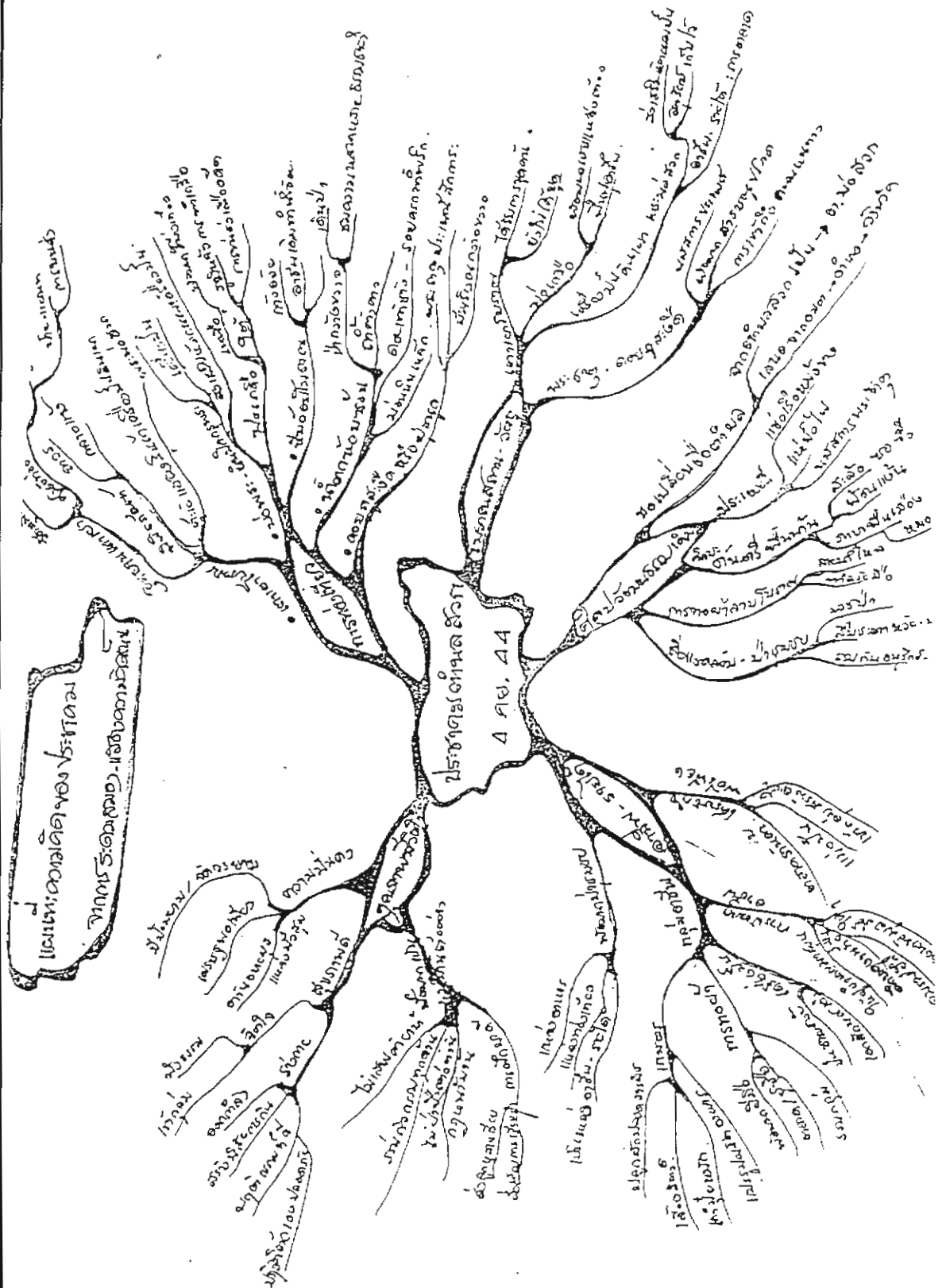
Even during the summer or the rainy season, it is wise to wear long sleeve shirts and socks in the evening and at night: at least to protect you against mosquito bites.

ของแรงงานภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่น

การศึกษากลุ่มประชาคม (Civic groups) กรณีจังหวัดน่าน

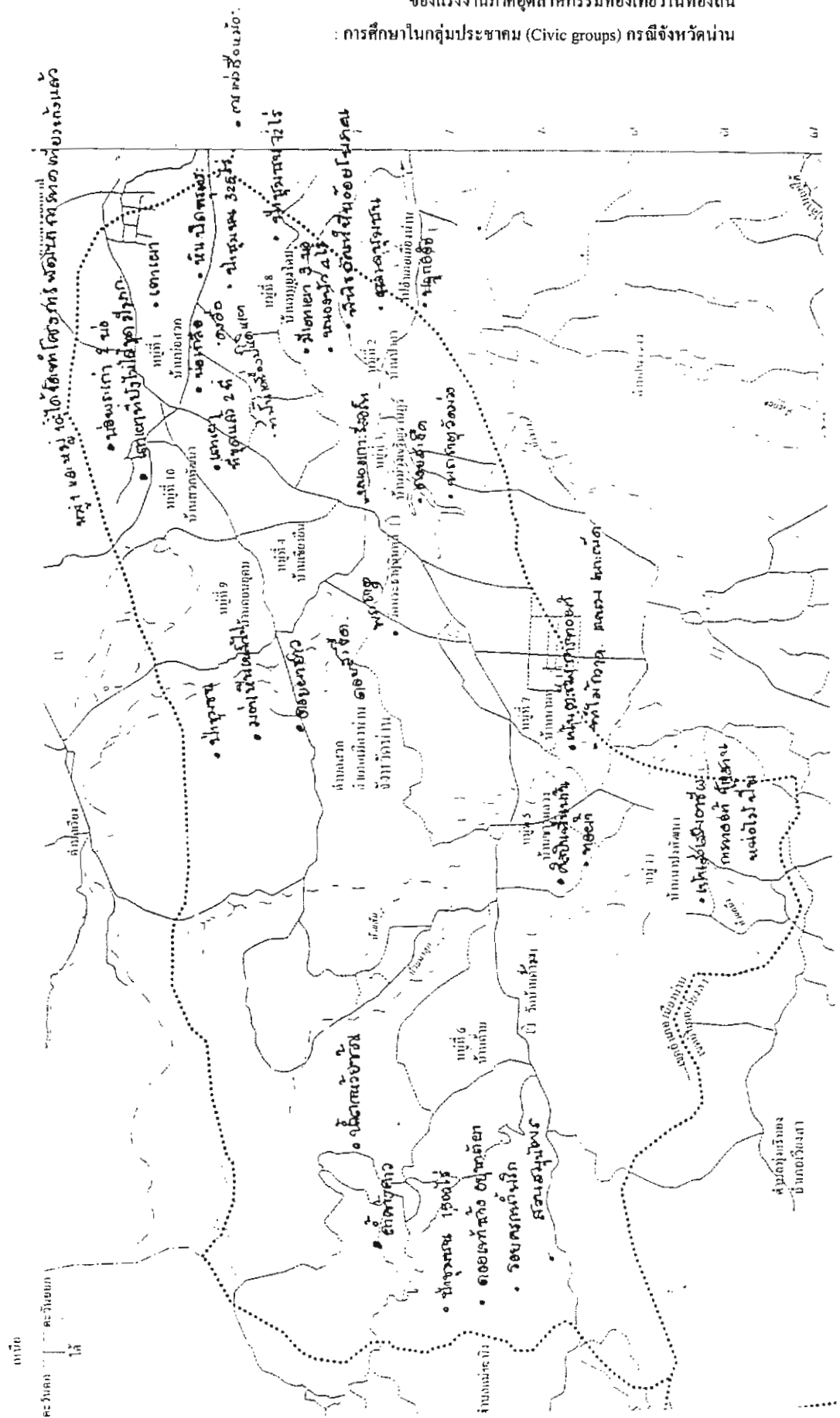
ตัวอย่าง : ผลงานจากเวทีประชาคมตำบลสวก เรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน-วัดคู่ วันอังคารที่ 4 กันยายน 2544

ณ วัดม่วงเจริญราษฎร์ ตำบลสวก อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ตัวอย่าง : ผลงานจากเวทีประชาคมตำบลสวาท เรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน-วัด อุทยาน 2544
ณ วัดม่วงเจริญราษฎร์ ตำบลสวาท อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

บันทึกของตีเถียวกับการท่องเที่ยวในแผนที่องค์การบริหารส่วนตำบลสวน

**คณะผู้วิจัยโครงการทักษะการทำงานและปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงาน
ของแรงงานภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่น
: การศึกษาในกลุ่มประชาคม (Civic groups) ภาคเหนือตอนบน**

คณะผู้วิจัย

สังกัด

เนาวรัตน์ ปลายน้อย หัวหน้าคณะผู้วิจัย

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

กรณีศึกษาในกลุ่มประชาคมจังหวัดน่าน

ศุภวัตร ปลายน้อย

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

เนาวรัตน์ ปลายน้อย

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

พิเชษฐ หนองช้าง

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

กรณีศึกษาในกลุ่มประชาคมจังหวัดเชียงใหม่

ปฐพี มอนซอน

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สมศรี ศิริขวัญชัย

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

นิสาพร วัฒนศัพท์

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

กรณีศึกษาในกลุ่มประชาคมจังหวัดเชียงราย

ประภาพรณ อุ่นอน

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

พรรณีภา บุรพาชีพ

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สมศรี ศิริขวัญชัย

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

กรณีศึกษาในกลุ่มประชาคมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ยรรยงค์ อัมพวา

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

วิลาสินี โอนมะศิริ

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

นันทนา พวงทอง

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ปฐม นวลคำ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชุดโครงการทักษะการทำงาน

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)